

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНИХ МОВ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ І ОСВІТИ**

До захисту допустити:
зав. кафедри
Задорожна-Княгницька Л. В.
«_____» _____ 2020 р.

Кваліфікаційна робота
за освітнім ступенем «Магістр» на тему:
**«Управління методичною роботою в закладі загальної середньої освіти
на основі системно-діяльнісного підходу»**

Студентки факультету іноземних мов
спеціальності «Менеджмент»
освітньої програми «Менеджмент.
Управління закладом загальної
середньої освіти»
освітнього ступеня «Магістр»
Шувалової Олени Юріївни

Науковий керівник:
Воевутко Наталя Юріївна, к.пед.н.,
доцент кафедри педагогіки і освіти

Рецензент: Красноярова І.В.,
директор комунального закладу
«Маріупольська загальноосвітня
школа І-ІІІ ступенів №33
Маріупольської міської ради
Донецької області

Кваліфікаційна робота захищена
з оцінкою _____
Секретар ЕК _____
«___» _____ 2020 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. МЕТОДИЧНА РОБОТА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	8
1.1. Визначення базових понять дослідження.....	8
1.2. Функції та напрями методичної роботи в закладі загальної середньої освіти.....	20
Висновки до розділу 1.....	33
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНА РОБОТА ВЧИТЕЛЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ЯК УПРАВЛІНСЬКА ПРОБЛЕМА.....	36
2.1. Нормативно-правове підґрунтя організації методичної роботи літератора в школі	36
2.2. Управління діяльністю методичного об'єднання вчителів- словесників.....	50
2.3. Керівництво методичною роботою вчителів зарубіжної літератури....	60
Висновки до розділу 2	68
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИКА УПРАВЛІННЯ КОНТРОЛЬНО- ОЦІНЮВАЛЬНИМ ПРОЦЕСОМ ПРИ ВИВЧЕННІ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	71
3.1. Управління навчальною діяльністю учнів в аспекті контролю та оцінювання навченості з зарубіжної літератури	71
3.2. Приклади контрольно-вимірювальних матеріалів.....	79
3.2.1. Модуль «Священні книги людства».....	79
3.2.2. Модуль «Середньовіччя».....	82
3.2.3. Модуль «Відродження».....	85
3.2.4. Модуль «Бароко та класицизм».....	88
Висновки до розділу 3.....	92
ВИСНОВКИ.....	95
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	99
ДОДАТКИ.....	110

ВСТУП

Актуальність роботи. В умовах реформування системи загальної середньої освіти в Україні виникла потреба зміни підходів до організації науково-методичного супроводу професійної діяльності вчителя, забезпечення оптимальних умов для його професійного й особистісного розвитку. Це зумовлює потребу формування нових основоположних підходів, бачень щодо супроводження праці педагогічних працівників, розвитку їхнього освітнього потенціалу, визначення змісту та структурних компонентів методичної роботи, застосування оптимальних форм її організації з метою досягнення спрогнозованого результату.

Методична робота в освіті досліджувалась й узагальнювалась багатьма науковцями, наприклад, такими, як Ю. Бабанський, В. Бондар, І. Жерносек, М. Поташник, Т. Сорочан тощо. Ними проаналізовані та описані особливості підвищення кваліфікації, педагогічної майстерності, компетентності вчителів; запропоновані приклади надання практичної допомоги з методики навчання та виховання; акцентовано на взаємозв'язку науки та практики, безперервності підвищення кваліфікації вчителів тощо.

В деяких дисертаційних дослідженнях розкрито окремі питання: форми організації методичної роботи в гімназії (Н. Комаренко, 1997); система науково-методичної роботи інформаційно-методичних центрів з учителями загальноосвітніх навчально-виховних закладів (А. Єрмола, 1998); організація науково-методичної роботи в ліцеї (О. Остапчук, 1998); розвиток творчого стилю діяльності педагога засобами методичної роботи школи (Н. Дудніченко, 2003); освоєння вчителями початкової школи педагогічних інновацій в умовах внутрішньошкільної науково-методичної роботи (Г. Кравченко, 2003).

Отже, актуальність проблеми, її соціальна та практична значущість, недостатня теоретична розробленість зумовили вибір теми роботи:

«Управління методичною роботою в закладі загальної середньої освіти на основі системно-діяльнісного підходу».

Об'єктом дослідження є методична робота в закладі загальної середньої освіти.

Предметом дослідження є процес управління методичною роботою в закладі загальної середньої освіти.

Мета дослідження – дослідити особливості управління методичною роботою в закладі загальної середньої освіти на основі системно-діяльнісного підходу.

Досягнення мети дослідження передбачає вирішення таких **завдань**:

1. Визначити сутність, функції та напрями методичної роботи закладу загальної середньої освіти.

2. Дослідити методичну роботу вчителя зарубіжної літератури як управлінську проблему.

3. Описати особливості управління контрольно-оцінювальним процесом при вивченні зарубіжної літератури.

4. Запропонувати контрольно-вимірювальні матеріали щодо управління навчальною діяльністю учнів в аспекті контролю та оцінювання навченості з зарубіжної літератури.

Теоретичну основу дослідження становлять наукові положення, що висвітлюють: нормативний та педагогічний зміст поняття «науково-методична робота» в системі загальної середньої освіти (І. Смагін., О. Шувалова); зміст методичної роботи в закладах загальної середньої освіти, у тому числі, в контексті реформування освіти в Україні (Є. Бачинська, В. Волканова, Л. Волкова, С. Мартиненко, Л. Хоружа); практики управління навчальним закладом (О. Мармаза, О. Касьянова, В. Григоращ); особливості організації методичної роботи в ЗССО (С. Гончарова, О. Кожем'яка, Н. Комаренко, Л. Майданюк, С. Ралко); науково-методичної роботи в школі (І. Жерносек, Г. Кравченко, О. Остапчук, В. Сидоренко); планування роботи методичного об'єднання (Т. Гришко, А. Нікітіна); питання професійної

компетентності та розвитку творчого стилю діяльності педагога засобами методичної роботи школи (Н. Дудніченко, А. Радченко); систему науково-методичної роботи інформаційно-методичних центрів з учителями загальноосвітніх навчально-виховних закладів (А. Єрмола, К. Старченко К., В. Пуцов, Б. Галузинський); питання оцінювання як функції управління (О. Бондар, О.Елькін, О.Марущенко, О.Масалітіна, І.Міньковська); організаційно-педагогічні умови ефективності управління науково-методичною роботою в закладах загальної середньої освіти (О. Зайцева, В. Козлова, О. Лебідь, В. Саюк).

Нормативну базу дослідження становлять:

Закони України: Про освіту (2020), Про повну загальну середню освіту (редакція від 01.08.2020), Про позашкільну освіту (редакція від 18.03.2020); Про інноваційну діяльність (редакція від 05.12.2012);

стандарти: Державний стандарт початкової загальної освіти (2019);

постанови та розпорядження Кабінету міністрів України: Про затвердження державного стандарту початкової освіти (2018), Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (2016);

накази та листи МОН України: Положення про районний (міській) методичний кабінет (центр) (2008), Про затвердження Порядку переведення учнів (вихованців) закладу загальної середньої освіти до наступного класу (2019); Щодо методичних рекомендацій про викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2020/2021 навчальному році (2020);

укази президента України: Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні (2010), Про заходи щодо розвитку системи виявлення та підтримки обдарованих і талановитих дітей та молоді (2010), Про основні орієнтири виховання учнів 1-12-х класів загальноосвітніх навчальних закладів України (2011), Про Національну доктрину розвитку освіти у XXI столітті (2002);

положення: Про конкурс «Учитель року» (2005), Про предметне районне методичне об'єднання вчителів (2020), Про центр професійного розвитку педагогічних працівників (2020).

Для вирішення поставлених завдань було використано такі **методи дослідження**: термінологічного аналізу – для з'ясування змісту основних термінів і понять дослідження; спостереження, аналізу, синтезу, систематизації й узагальнення з метою вивчення стану дослідженості проблеми у педагогічній теорії; контент-аналізу – для вивчення нормативно-правової бази процесу управління методичною роботою в закладі загальної середньої освіти; узагальнення педагогічного досвіду з метою укладання методичного посібника.

Теоретичне значення одержаних результатів полягає в тому, що його результати доповняють наукові знання про особливості управління методичною роботою в закладі загальної середньої освіти на основі системно-діяльнісного підхода.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що було укладено методичний посібник «Зарубіжна література. Контрольно-вимірювальні матеріали для 8 класу: зб. контрольних завдань», що використовується у процесі управління навчальною діяльністю учнів в аспекті контролю та оцінювання навченості з зарубіжної літератури.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження доповідались на II Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Нова українська школа: початок реформ» (27 березня 2020 р.) Маріуполь, 2020; опубліковані у методичному журналі «Зарубіжна література в школах України», №4, 2020; рекомендовані Науково-методичною радою м. Маріуполя до застосування у ЗЗСО у вигляді збірки контрольних завдань з зарубіжної літератури (Маріуполь, 2020).

Публікації. Результати дослідження викладено в 1 тезах конференції, 2 статтях, методичному посібнику.

Структура та обсяг роботи. Дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 111 сторінок, основний зміст викладено на 98 сторінках. Робота містить 2 таблиці.

РОЗДІЛ 1

МЕТОДИЧНА РОБОТА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЯК УПРАВЛІНСЬКА ПРОБЛЕМА

1.1. Визначення базових понять дослідження

Визначимо зміст базових для нашого дослідження понять, до яких відносимо такі: «методична робота в закладі загальної середньої освіти», «системно-діяльнісний підхід в освіті», «районний (міський) методичний кабінет», «педагогічний інтерес», «педагогічна інтернатура», «сертифікація педагогічних працівників».

У педагогічній літературі накопичено чималий досвід організації та управління методичною роботою в школі. Існують і системні дослідження, і опис окремих аспектів діяльності з досвіду роботи. Кожен навчальний заклад обирає, а точніше, створює особисту систему науково-методичної роботи, орієнтуючись як на наукові дослідження, так і на досвід колег [19, с. 79].

Питання організації методичної та науково-методичної роботи досліджували Є. Бачинська, С. Гончарова, Т. Десятов, І. Жерносек, О. Зайцева, І. Зязюн, А. Кузьмінський, С. Мартиненко, Л. Майданюк, Н. Нічкало, І. Підласий, М. Поташник, І. Смагін, М. Фіцула, Л. Хоружа тощо.

Під методичною роботою розуміють цілісну, засновану на досягненнях науки, передового досвіду і конкретному аналізі утруднень учителів, систему взаємозалежних мір, дій і заходів, спрямованих на всебічне підвищення професійної майстерності кожного вчителя й вихователя, на узагальнення і розвиток творчого потенціалу педагогічного колективу в цілому, а в остаточному підсумку – на досягнення оптимальних результатів освіти, виховання [28, с.53].

М. Фіцула наголошує, що у процесі методичної роботи здійснюються підвищення наукового рівня вчителя, його підготовка до засвоєння змісту нових програм і технологій їх реалізації, постійне ознайомлення з досягненнями психолого-педагогічних дисциплін і методик їх викладання,

вивчення і впровадження у шкільну практику передового педагогічного досвіду, творче виконання перевірених рекомендацій, збагачення новими, прогресивними й досконалими методами і засобами навчання, вдосконалення навичок самоосвітньої роботи вчителя, надання йому кваліфікованої допомоги з теорії та практичної діяльності [86, с. 423].

На думку Л. Майданюк, сучасні цілі освіти зумовлюють необхідність осмислення не просто методичної (спрямованої на вдосконалення різних методик), а науково-методичної роботи. Ці поняття суттєво відрізняються. Науково-методична робота спрямовується не лише на вдосконалення методик навчання та виховання, якими вже володіють учителі, а на супровід інновацій, створення нового освітнього контексту, в якому вчителі та діти є партнерами у пізнавальній діяльності, а зміст освіти стає рушієм особистісного розвитку дитини. Отже, сучасна методична робота за своєю сутністю, змістом є науково-методичною, оскільки на основі взаємодії науки та практики забезпечує безперервний професійний розвиток педагогічних і управлінських кадрів, а також створює передумови щодо супроводу освітніх практик та інновацій, застосовуючи такі наукові методи, як узагальнення, аналіз, порівняння тощо [26, с. 78-79].

С. Гончарова під науково-методичною діяльністю розуміє специфічний тип освітньої діяльності, змістом якої є системна єдність створення методу, його апробації, впровадження методу (одержання методик), застосування методик [10, с. 93].

О. Зайцева і В. Козлова стверджують, що система науково-методичної роботи закладу загальної середньої освіти покликана задовольнити потреби педагогічних колективів у їх розвитку й оновленні, а також інтереси кожного педагога у постійному підвищенні фахового рівня відповідно до кон'юнктури ринку педагогічної праці. Це водночас є засобом соціального захисту й забезпечення потреби у висококваліфікованих конкурентоспроможних кадрах [19].

Є. Бачинська, досліджуючи єдину методичну тему (проблему), яка є основою для формування структури методичної роботи, її змісту та форм роботи з педагогічними працівниками, з'ясувала, що основне призначення (місія) шкільної методичної роботи полягає у створенні злагодженої системи роботи над єдиною методичною темою (проблемою) школи із врахуванням особливостей кожного вчителя, загальних тенденцій розвитку суспільства, інновацій в освіті та нормативних документів. І, відповідно, методична робота, полягає в навчанні вчителів нового змісту, сучасних технологій і сприяння їх упровадженню в педагогічну практику. Дослідниця також відзначає, що для організації методичної роботи, надання адресної допомоги нині в закладах загальної середньої освіти розроблено діагностичні картки, анкети, опитувальники. Передбачено також, що вчителі визначають основні утруднення і проблеми, у вирішенні яких вони потребують методичної допомоги, та власні педагогічні досягнення, які можуть запропонувати колегам. Є. Бачинська підсумовує, що концептуальною основою, провідною ідеєю організації шкільної (в закладах загальної середньої освіти) методичної роботи має стати така: в основі методичного супроводу педагогічного працівника має бути професійний інтерес кожного вчителя, який виявляється на основі особистого професійного запиту [4].

Педагогічний інтерес може бути як пасивний, так і активний (бажання задовольнити потребу). Учитель може задовольнити професійний інтерес як самостійно, так і завдяки участі в заходах, що будуть цьому сприяти, – науково-методичних загальної середньої освіти (шкільних), районних, міських, обласних, всеукраїнських, міжнародних – у формі очних, заочних, он-лайн тощо. У таких умовах першочерговим завданням організаторів шкільної методичної роботи є отримання від учителя професійного запиту як потреби, свідчення необхідності надання йому інформації або певної освітньої послуги для задоволення власного професійного інтересу. Саме на основі професійного інтересу та запиту кожним учителем має розроблятися індивідуальний план професійного розвитку; тож методична робота має бути

спрямована на супроводження професійного вдосконалення педагога. Це означає, що в сучасних умовах методична робота в межах кожного закладу загальної середньої освіти не може спрямовуватися на вирішення єдиної проблеми або питання, над яким працюють усі педагогічні працівники: вона має організовуватися різноаспектно за змістом (відповідно до запитів усіх педагогів) та за організацією (кожному педагогу потрібно запропонувати форми навчання й розвитку, що є найбільш оптимальними для вирішення його професійних запитів) [4].

В організації методичної роботи важливо врахувати, що в сучасних умовах в навчальному закладі можуть створитися такі об'єктивні ситуації: по-перше, усі вчителі закладу загальної середньої освіти мають різні професійні інтереси та неоднакові професійні запити; по-друге, професійні інтереси групи вчителів можуть бути спорідненими. У таких випадках можуть створюватися цільові динамічні групи вчителів. Наприклад, п'ять учителів різних предметів усвідомили, що потрібно зрозуміти сутність та навчитися впроваджувати технологію розвитку критичного мислення в навчанні учнів, три вчителі зрозуміли, що потребують підготовки до впровадження технології перевернутого навчання, два – бажають засвоїти зміст та особливості навчання учнів методикам вирішення конфлікту, а ще у двох – виникла потреба впровадження технології формування культури здоров'я; по-третє, професійний інтерес учителя – категорія не стала, а динамічна, тож постійно змінюється, розвивається, уточнюється. Отже, методичну роботу в закладах загальної середньої освіти потрібно розглядати як особистісно зорієнтовану, адаптивну й мобільну, гнучку, таку, що своєчасно реагує на запити всіх педагогічних працівників та задовольняє їх [4].

С. Мартиненко і Л. Хоружа методичною роботою називають таку, що сприяє поліпшенню фахової підготовки педагогічних кадрів у школах, спонукає кожного вчителя до підвищення свого фахового рівня; сприяє взаємному збагаченню членів педагогічного колективу педагогічними

знахідками, дає змогу молодим учителям вчитися педагогічної майстерності у старших і досвідченіших колег, забезпечує підтримання в педагогічному колективі духу творчості, прагнення до пошуку [27].

До завдань методичної роботи авторки відносять:

- підвищення наукового рівня вчителя через підготовку вчителя до засвоєння ним змісту нових програм і технологій їх реалізації;

- постійне ознайомлення з досягненнями психолого-педагогічних дисциплін і методик викладання;

- вивчення і втілення у шкільну практику передового педагогічного досвіду, творче використання перевірених рекомендацій: збагачення новими, прогресивними і досконалими методами і засобами навчання; постійне вдосконалення навичок самостійної роботи вчителя, надання йому кваліфікаційної допомоги як у питаннях теорії, так і в практичній діяльності, у підвищенні результативності його педагогічної праці [27].

І. Смагін вважає, що широко вживане на рівні підзаконних актів системи освіти поняття «науково-методична робота» у масовій педагогічній практиці варто розуміти як методичну роботу на науковому підґрунті. В окремих випадках цим поняттям можна визначати науково-експериментальну і науково-дослідну діяльність педагогів у межах регіональних чи всеукраїнських експериментів та роботу над дисертаціями за паспортом спеціальності 13.00.02 – Теорія та методика навчання [81, с. 55].

Наприклад, у паспорті спеціальності «Теорія та методика навчання (зарубіжна література) вказано, що за формулою спеціальності це – галузь «педагогічної науки», яка досліджує зміст, структуру, форми та методи вивчення зарубіжної літератури в навчальних закладах різних типів. Напрями досліджень: концепція літературної освіти в середніх і вищих педагогічних закладах; становлення та розвиток методичної думки у світі та в Україні; зміст і структура літературної освіти в освітніх закладах різних рівнів; специфіка вивчення зарубіжної літератури; розвиток творчих здібностей

учнів у процесі вивчення зарубіжної літератури; методи та засоби вивчення зарубіжної літератури; форми організації навчальних занять із зарубіжної літератури; зміст і форми позакласної роботи із зарубіжної літератури; розвиток мовлення учнів у процесі вивчення зарубіжної літератури; організація читацької діяльності суб'єктів навчального процесу у процесі вивчення зарубіжної літератури; взаємозв'язане вивчення зарубіжної й української літератур; підготовка вчителів-словесників до професійної діяльності; проблеми вивчення перекладного художнього тексту в курсі «Зарубіжна література» [43].

В паспорті спеціальності «Теорія та методика навчання (російська мова) вказано, що за формулою спеціальності це – галузь «педагогічної науки», яка досліджує проблеми змісту й методів навчання російської мови в дошкільних, середніх, вищих навчальних закладах України. Напрями досліджень: наукове обґрунтування змісту та структури сучасної російської мови як мови навчання; як другої мови в навчальних закладах різних освітніх рівнів і типів; теоретичні засади забезпечення навчання, виховання та розвитку суб'єктів процесу вивчення російської мови; дослідження реалізації системи навчання російської мови в підручниках і навчальних посібниках; методика навчання грамоти в школах з російською мовою викладання; методика вивчення різних рівнів і аспектів російської мови як мови навчання і як навчального предмета; методика розвитку умінь і навичок учнів у всіх видах мовленнєвої діяльності; зміст методики навчання російської мови у вищих навчальних закладах різного рівня акредитації; лінгводидактичні погляди видатних мовознавців, методистів у галузі російської мови, психологів, психолінгвістів [44].

Таким чином, методичну роботу в закладі загальної середньої освіти можна визначити як цілісну науково-педагогічну систему, що регулюється законодавчими актами та спрямована на супровід освітніх практик на науковому підґрунті.

Методична робота закладу загальної середньої освіти визначається та регулюється законодавчими актами, а саме: Законами України, концепціями, постановами Кабінету Міністрів України, Наказами та Листами МОН України, обласних управлінь освіти [32].

Так, Закон України «Про освіту» (2020) регулює управління науковим і методичним забезпеченням системи загальної середньої освіти (Ст. 75). А саме:

По-перше. Наукове і методичне забезпечення освіти здійснюють центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки, Національна академія наук України, національні галузеві академії наук України, органи із забезпечення якості освіти, центральні органи виконавчої влади, яким підпорядковані заклади освіти, академічні, галузеві науково-дослідні інститути, заклади освіти, інші науково-методичні та методичні установи у взаємодії з відповідними підприємствами, творчими спілками, асоціаціями, товариствами, громадськими об'єднаннями, у тому числі фаховими організаціями (професійними асоціаціями), об'єднаннями роботодавців, незалежними установами оцінювання та забезпечення якості освіти, які можуть:

- 1) розробляти пропозиції про засади освітньої політики, прогнози, інформаційно-аналітичні матеріали, рекомендації щодо гуманітарного розвитку держави та вдосконалення освітньої сфери;

- 2) брати участь у науково-методичному забезпеченні оцінювання і моніторингу якості освіти, зокрема за міжнародними програмами;

- 3) здійснювати соціологічні дослідження суспільного сприйняття освітньої політики;

- 4) організовувати видання підручників (посібників), у тому числі електронних;

- 5) реалізовувати інші функції, передбачені законодавством та їх установчими документами.

По-друге. Національна академія педагогічних наук України є самоврядною науковою організацією у сфері освіти, заснованою на державній власності, яка:

1) здійснює фундаментальні і прикладні наукові дослідження та інноваційні розробки у сфері освіти, педагогіки та психології, бере участь у створенні наукових основ розвитку освіти з урахуванням науково-технічного та соціально-економічного прогресу суспільства, національно-культурних традицій, а також світових тенденцій розвитку та досвіду іноземних країн;

2) надає наукову, методичну, консультативну підтримку відповідним органам державної влади з метою виконання завдань, визначених державними пріоритетами у сфері освіти;

3) залучається до проведення незалежної наукової експертизи: проектів прогностичних та програмних документів, інших документів стратегічного планування, проектів законів, державних рішень і програм, освітніх інновацій, надає висновки, які є обов'язковими для розгляду органами державної влади та органами місцевого самоврядування під час прийняття відповідних рішень;

навчальної та методичної літератури (крім літератури для вищої освіти), за результатами якої надає висновки (рекомендації) щодо доцільності її використання в освітньому процесі, які є обов'язковими для розгляду органами державної влади та органами місцевого самоврядування під час прийняття відповідних рішень;

4) бере участь у розробленні методів навчання, стандартів освіти, типових освітніх програм, підручників;

5) здійснює розроблення та експериментальну перевірку інноваційних моделей освіти;

6) провадить організаційні, координаційні та науково-методичні заходи щодо забезпечення практичної психології в освіті та соціальної педагогіки;

7) здійснює психологічну експертизу стандартів освіти, типових освітніх програм, підручників, методичних матеріалів тощо;

8) провадить освітню діяльність з підготовки і підвищення кваліфікації керівних, педагогічних і науково-педагогічних працівників освіти, пов'язану із здійсненням освітньої політики;

9) здійснює іншу діяльність, пов'язану з науковим та методичним забезпеченням освіти, визначену законодавством та установчими документами Національної академії педагогічних наук України.

По-третє. Особливості розроблення та затвердження наукового і методичного забезпечення освіти для окремих рівнів освіти можуть визначатися спеціальними законами.

По-четверте. Наукове і методичне забезпечення освіти, створене за кошти державного та/або місцевих бюджетів, а також висновки за результатами незалежної наукової експертизи розміщуються у вільному доступі на офіційному веб-сайті розробника.

По-п'яте. Центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки забезпечує створення та функціонування спеціального інформаційного ресурсу в мережі Інтернет, на якому у вільному доступі в повному обсязі розміщуються безкоштовні електронні версії підручників або електронні підручники для здобуття повної загальної середньої освіти [65].

У структурі методичної діяльності ЗЗСО запроваджено новації, закріплені Законом «Про повну загальну середню освіту» (2020): започаткування педагогічної інтернатури, сертифікація педагогічних працівників.

Запровадження педагогічної інтернатури, під якою розуміється система заходів, спрямованих на підтримку педагогічного працівника закладу освіти, призначеного на посаду вперше, у провадженні ним педагогічної діяльності та набутті (вдосконаленні) його фахової майстерності. Педагогічна інтернатура має передбачати заходи, що забезпечать здобуття та/або вдосконалення професійних компетентностей і

педагогічної майстерності протягом першого року професійної діяльності педагогічного працівника, зокрема: супровід та підтримка у педагогічній діяльності з боку досвідченого педагогічного працівника (педагога-наставника); різні форми професійного розвитку (відвідування навчальних занять, опрацювання відповідної літератури тощо). Протягом першого року роботи повинні пройти педагогічну інтернатуру особи, які приймаються на посаду педагогічного працівника та не мають досвіду педагогічної діяльності. Педагогічна інтернатура організовується відповідно до наказу керівника закладу освіти, що видається в день призначення особи на посаду педагогічного працівника. Положення про педагогічну інтернатуру затверджується центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки (Ст. 23) [67].

Закон «Про повну загальну середню освіту» (2020) передбачає сертифікацію педагогічних працівників (Ст. 49). Сертифікація здійснюється з метою виявлення та заохочення педагогічних працівників з високим рівнем педагогічної майстерності, які володіють методиками компетентнісного навчання і новими освітніми технологіями та сприяють їх поширенню. Сертифікація передбачає експертне оцінювання професійних компетентностей учасників сертифікації шляхом вивчення практичного досвіду їхньої роботи; самооцінювання учасником сертифікації власної педагогічної майстерності; оцінювання фахових знань та умінь учасників сертифікації шляхом їх незалежного тестування. Право на проходження сертифікації мають педагогічні працівники, які працюють не менше двох років у закладах освіти, що забезпечують здобуття повної загальної середньої освіти, та мають педагогічне навантаження. Педагогічний працівник має право на проходження сертифікації безоплатно один раз на три роки. Педагогічний працівник, який не отримав сертифіката, має право на повторне проходження сертифікації не раніше ніж через рік. Педагогічні працівники, які отримали сертифікат: отримують щомісячну доплату в розмірі 20 відсотків посадового окладу (ставки заробітної плати) пропорційно до обсягу

педагогічного навантаження протягом строку дії сертифіката (крім педагогічних працівників, стосовно яких встановлено факт порушення академічної доброчесності); впроваджують і поширюють методики компетентнісного навчання та нові освітні технології, надають професійну підтримку та допомогу педагогічним працівникам (здійснюють супервізію); можуть бути залучені до процедур і заходів, пов'язаних із забезпеченням якості освіти та впровадженням інновацій, педагогічних новацій і технологій у системі освіти. Успішне проходження сертифікації зараховується як проходження атестації педагогічним працівником, а також є підставою для присвоєння йому відповідної кваліфікаційної категорії та/або педагогічного звання [67].

Згідно із «Положенням про районний (міський) методичний кабінет (центр)» (2008), районний (міський) методичний кабінет (центр) є науково-методичною установою, яка відповідно до чинного законодавства здійснює науково-методичне забезпечення системи загальної середньої та дошкільної освіти району, районів у містах Києві та Севастополі, міста (без районного поділу), підвищення кваліфікації педагогічних працівників, що проводиться не рідше одного разу на п'ять років, у період між курсами підвищення кваліфікації відповідно до статті 57 Закону України «Про освіту» (міжкурсний період). Районний (міський) методичний кабінет, має сучасну навчально-матеріальну і технологічну базу, оснащену мультимедійними засобами, локальну мережу, доступ до мережі Інтернет, а також належне кадрове забезпечення, у тому числі працівниками з науковими ступенями і вченими званнями, може бути науково-методичним центром за погодженням з відповідним інститутом післядипломної педагогічної освіти. Засновником районного (міського) методичного кабінету (центру) є місцеві органи виконавчої влади або органи місцевого самоврядування [57].

Метою діяльності методкабінету (центру) є науково-методичне забезпечення системи загальної середньої та дошкільної освіти, організація науково-методичної роботи, підвищення кваліфікації, професійного рівня

педагогічних працівників загальноосвітніх, дошкільних і позашкільних навчальних закладів і розвиток їхньої творчої ініціативи у міжкурсовий період [57].

Базовим для дослідження є термін «системно-діяльнісний підхід в освіті», під яким розуміється така організація навчального процесу, в якому головне місце відводиться активній і різнобічній, максимальною мірою самостійній пізнавальній діяльності школяра. Ключова особливість діяльнісного підходу – поступовий відхід від інформаційного репродуктивного знання до знання дії. Ідея діяльнісного підходу пов'язана з діяльністю, як засобом становлення і розвитку суб'єктності. Тобто, у процесі і результаті використання форм, прийомів і методів освітнього процесу народжується не робот, навчений і запрограмований на чітке виконання певних видів дій і операцій, а особистість, яка обирає, оцінює, програмує і конструює різні види діяльності, що задовольняють потреби в саморозвитку й самореалізації.

Основою системно-діяльнісного підходу є концепція (теорія) поетапного формування розумових дій П. Гальперіна, яка детально описує систему положень про механізми і умови багатопланових змін, пов'язаних із утворенням у людини нових образів, дій, понять [9].

На думку С. Доценко, особливістю системно-діяльнісного підходу є положення про те, що психологічні функції та здатності є результатом перетворення зовнішньої предметної діяльності у внутрішню психічну діяльність шляхом послідовних перетворень. При цьому зміст освіти проектує певний тип мислення дитини – емпіричний або теоретичний залежно від змісту навчального предмета, що виступає як система наукових понять предметної галузі. В основі засвоєння системи наукових понять лежить організація системи навчальних дій за певною схемою: компетенція – діяльність – компетентність. Компетенція, як об'єктивна характеристика реальності, повинна пройти через діяльність, щоб стати компетентністю, яка є характеристикою особистості. Ця схема допомагає зрозуміти, що

компетентність – це знання в дії. Даний підхід, концептуально базується на забезпеченні відповідності навчальної діяльності учнів їхньому віку та індивідуальним особливостям [12, с. 54].

Г. Атанов, аналізуючи діяльнісний підхід в освіті, підкреслює, що навчання є не передачею знань, а передачею досвіду суспільно-історичної практики, досвіду попередніх поколінь. Професійні знання можуть втілюватися в діяльності на трьох рівнях: 1) навичок: використання натренованого до автоматизму дії в типових багаторазово повторюваних умовах; 2) умінь: використання знань та навичок в нестандартній ситуації; 3) здібностей: компетентне застосування знань, навичок і умінь за обставинами [1, с.18].

Л. Барабашина вважає, що системно-діяльнісний підхід являє собою таку організацію навчально-виховного процесу, в якому головна увага приділяється активній, різнобічній, продуктивній, максимально самостійній навчально-пізнавальній діяльності студентів. Набуття вміння вчитися впродовж усього життя є ключовим пріоритетом цього підходу. Він включає в себе навчання добувати потрібну інформацію, вичленяти проблеми, шукати шляхи їх раціонального вирішення, вміння практично мислити, застосовувати набуті знання для розв'язання нових завдань [3].

Таким чином, проаналізовано зміст базових для дослідження понять, до яких віднесено такі: «педагогічний інтерес», «методична робота в закладі загальної середньої освіти», «педагогічна інтернатура», «сертифікація педагогічних працівників», «районний (міський) методичний кабінет», «системно-діяльнісний підхід в освіті».

1.2. Функції та напрями методичної роботи в закладі загальної середньої освіти

Головним призначенням функцій управління методичною роботою в школі є формування його індивідуальної, авторської високоефективної системи педагогічної діяльності. Усі функції спрямовано на: збагачення

знань педагогів; розвиток світогляду, ціннісних орієнтирів; розвиток мотивів творчої діяльності; розвиток стійких моральних якостей особистості; розвиток сучасного стилю педагогічного мислення; розвиток педагогічної техніки; розвиток емоційно-вольової саморегуляції.

Узагальнюючи досвід вітчизняних педагогів щодо виокремлення основних функцій методичної роботи в закладі загальної середньої освіти, зазначимо такі:

1) функція планування – важливий підготовчий етап методичної роботи, яка полягає у визначенні системи заходів, що забезпечать досягнення найкращих результатів;

2) організаційна функція проявляється в діяльності, пов'язаній з удосконаленням структури методичної роботи, змісту діяльності різних її складових;

3) діагностична функція – вимагає регулярного вивчення ступеня розриву між реальним рівнем компетентності педагогів, що виявляється в узагальненому результаті їх праці, та вимогами суспільства до якості діяльності конкретних працівників освіти в умовах розбудови української національної школи;

4) прогностична функція вимагає визначення знань та умінь, необхідних педагогам у майбутньому;

5) моделююча функція полягає у розробці принципово нових положень навчально-виховної роботи в школі, у формуванні та впровадженні моделей передового досвіду, їх експериментальній перевірці, після якої вони можуть бути використані як зразки для впровадження;

6) відновлювальна функція передбачає відновлення частково забутих або втрачених учителями знань після закінчення педагогічного навчального закладу;

7) корегуюча функція спрямована на виправлення в діяльності педагогів недоліків, пов'язаних з використанням застарілих методик, що не відповідають вимогам сучасності;

8) пропагандистська функція спрямована на інформування педагогів, їх агітацію щодо впровадження в практику досягнень науки, передового педагогічного досвіду;

9) контроль-інформаційна функція полягає в утворенні і підтримці стабільного зворотнього зв'язку, в оцінці відповідності наслідків методичної роботи плановим завданням та нормативним вимогам.

Разом з тим, Л. Волкова виокремлює такі функції методичної служби закладу загальної середньої освіти, які вважає головними. Педагог зазначає, що методична служба ЗЗСО повинна:

1) Формувати стійкі професійні інтереси та мотивацію шляхом активізації кооперативної професійної взаємодії з колегами (співпраця в творчих групах, тренінгах, форумах, презентаціях, методичних дискусіях тощо).

2) Залучати педагогів до участі в різних проектах, експериментах, до написання авторських програм, методичних розробок, статей та публікацій, що є безпосереднім виявленням творчого потенціалу кожного, прямим шляхом самоствердження і самореалізації вчителя.

3) Сприяти опануванню педагогічними кадрами методик акмеологічного аналізу і самоаналізу з метою оцінювання педагогічного процесу та результативності педагогічної діяльності.

4) Мотивувати педагогів до системного моделювання педагогічного процесу і цілісного розвитку підростаючої покоління [8].

Аналізуючи Положення про шкільне методичне об'єднання, виокремимо зміст функцій шкільного методичного об'єднання:

1) Організація колективного планування і колективний аналіз діяльності педагогічних працівників даного фаху.

2) Координація діяльності педагогів.

3) Організація та проведення індивідуальної, групової, колективної роботи, спрямованої на формування професійної компетентності педагогічних кадрів.

4) Організація вивчення та застосування вчителями інноваційних технологій навчання та виховання.

5) Здійснення експертизи атестаційних матеріалів педагогічних працівників.

6) Оцінювання роботи членів об'єднання, подання адміністрації загальноосвітнього навчального закладу пропозиції щодо заохочення творчо працюючих працівників [52].

Педагогами-практиками сформована система функцій шкільного методичного об'єднання вчителів в ЗЗСО, в межах якої передбачено:

- Створення умов для самостійної, індивідуальної роботи педагогічних працівників шляхом забезпечення їх необхідною методичною, науково-методичною, загальнопедагогічною й професійною літературою.

- Організація консультацій з питань психології, педагогіки, професійної підготовки, методики викладання предметів.

- Організація та проведення виставок навчальної та методичної літератури, своєчасно інформує членів МО про нові педагогічні видання.

- Участь в організації та проведенні заходів: педагогічних читань, виставок, творчих звітів, науково-практичних семінарів, конференцій тощо.

- Організація наставництва, стажування молодих спеціалістів.

- Спонування педагогічних працівників до участі в науково-методичній і дослідницькій роботі, активно співпрацює з іншими шкільними МО, творчими групами.

- Сприяння впровадженню в практику роботи вчителів передового педагогічного досвіду, досягнень сучасної педагогічної науки й новітніх освітніх технологій.

- Організація оцінювання професійного рівня й компетентності вчителів школи.

- Участь в атестації педагогічних працівників.

- Здійснення співробітництва з районним методичним кабінетом, обласним ОППО.

- Організація дослідницької діяльності учнів, готування їх до участі в інтелектуальних змаганнях.
- Забезпечення написання наукових публікацій та методичних видань з досвіду роботи членів МО школи.

На всіх етапах розвитку школи головним завданням було і залишається підвищення рівня професійної майстерності педагогів. Сучасній школі сьогодні потрібен учитель, який міг би оновлювати, вдосконалювати зміст своєї діяльності. Впоратися з цим завданням можна лише за умови добре організованої та спланованої роботи шкільних методичних об'єднань, оскільки одним з головних його напрямків є підвищення педагогічної майстерності вчителя без відриву від основного місця роботи. Вдосконалення професійної майстерності вчителя є одночасно і серйозним поштовхом до самоосвіти, умовою його успішної творчої праці. Робота з кадрами – один із напрямів діяльності директора та заступника директора з навчально-виховної роботи закладу освіти. І саме заступник директора має підтримувати прагнення педагогів до професійного зростання, допомагати кожному з них реалізувати на практиці наукові надбання, інноваційні технології, розкрити фахові здібності.

Розрізняють такі аспекти діяльності шкільного методичного об'єднання з суб'єктами освітнього процесу:

- 1) управлінський: аналіз, планування, організація, контроль, діагностування;
- 2) змістовний: методична, науково-теоретична, психолого-педагогічна підготовка; створення умов для застосування знань на практиці;
- 3) діяльнісний: мотиви, цілі, завдання, змісто, форми, методи, результати.

С. Стасюк, аналізуючи зміст методичної роботи в закладі загальної середньої освіти, виокремлює такі її напрями: розвиток професійних компетентностей вчителя; формування у здобувачів освіти спільних для ключових компетентностей вмінь, психолого-фізіологічні особливості

здобувачів освіти, основи андрагогіки; створення безпечного та інклюзивного освітнього середовища; використання інформаційно-комунікативних та цифрових технологій в освітньому процесі, включаючи електронне навчання, інформаційну та кібернетичну безпеку; мовленнєва, цифрова, комунікаційна, інклюзивна, емоційно-етична компетентність; розвиток управлінської компетентності (для керівників і заступників ЗЗСО) [83].

Н. Дудніченко, досліджуючи розвиток творчого стилю діяльності педагога засобами методичної роботи школи, виокремлює такі напрями методичної роботи в ЗЗСО:

- поглиблення філософсько-педагогічних знань, спрямованих на відродження й розвиток національної освіти в Україні, вивчення педагогічної теорії та методики навчання і виховання, психології, етики, естетики, поглиблення науково-теоретичної підготовки з предмета і методики його викладання з урахуванням вимог Закону «Про мови» в Україні;

- вивчення діалектики і принципів розвитку української національної школи; збагачення педагогічних кадрів надбаннями української педагогіки, науки, культури; вивчення теорії та досягнень науки з питань викладання предметів, володіння сучасними науковими методами; глибоке вивчення й практична реалізація оновлених програм і підручників, розуміння їх особливостей і виконання з позиції формування національної школи;

- освоєння методики викладання додаткових предметів; випереджувальний розгляд питань методики вивчення складних розділів навчальних програм з проведенням відкритих уроків, використанням наочних посібників, ТЗН, дидактичних матеріалів;

- освоєння і практичне застосування теоретичних положень загальної дидактики, методики та принципів активізації навчальної діяльності учнів і формування у них наукового світогляду, виходячи з вимог етнопедагогіки;

- систематичне інформування про нові методичні рекомендації, публікації щодо змісту й методики навчально-виховної роботи, глибоке вивчення відповідних державних нормативних документів;

- упровадження досягнень етнопедагогіки, психології та окремих методик і передового педагогічного досвіду із зверненням особливої уваги на використання в діяльності педагогічних колективів зразків національної культури і традицій [13, с. 14].

С. Ралко, вирішуючи проблему організації ефективної системи методичної роботи ЗЗСО та аналізуючи її функції, пропонує визначити основними критеріями і показниками, за якими оцінюватимуться результати методичної діяльності вчителів закладу, такі:

1. Рівень функціонування системи методичної роботи. Забезпечення системного підходу як єдність цілей, завдань змісту, форм, методів та кінцевих результатів методичної роботи.

2. Динаміка зростання рівня професійної майстерності вчителя. (Моніторинг, порівняння досягнень за певний (звітний) період).

3. Активне застосування знань, отриманих в процесі методичної роботи на практиці.

4. Вплив методичної роботи з педагогічними кадрами на удосконалення освітнього процесу, зміцнення знань, підвищення рівня вихованості і розвитку підготовки до професійної діяльності.

5. Масовий розвиток творчої активності педкадрів. (Участь у конкурсах педагогічної майстерності)

6. Підвищення рівня загальної культури [74].

Основними напрямками діяльності методиста ЗЗСО С. Бабенко вважає наступні:

Планування: перспективного плану методичної роботи; щорічного та місячного плану роботи методиста; графіку підвищення кваліфікації педагогічних працівників; роботи школи молодого викладача; роботи школи педагогічної майстерності; роботи школи передового педагогічного досвіду;

графіку відкритих занять; графіку відвідування занять педагогічних працівників.

Участь у плануванні: роботи навчального закладу; роботи методичних комісій; виховної роботи; роботи педради.

Організація: роботи з підвищення кваліфікації викладачів; науково-методичної роботи викладачів; узагальнення і популяризації перспективного педагогічного досвіду; атестації викладачів; участі викладачів в науково-практичних конференціях; відкритих занять.

Контроль за: виконанням плану-графіка: атестації викладачів, взаємовідвідування навчальних занять викладачами, проведення відкритих занять, стажування та КПК та ін.; веденням навчально-методичної документації; проведенням консультацій та додаткових занять; діяльністю методичних комісій.

Звітність: щорічний звіт про методичну роботу.

Впровадження: нових педагогічних технологій в навчальний процес.

Створення: нової методичної документації; зразків нової навчально-методичної документації [2].

В. Саюк, досліджуючи теоретичні основи методичної роботи та педагогічного дорадництва, вважає, що основними напрямками підвищення якості методичної роботи є такі:

1. Удосконалення змісту методичних занять з точки зору науковості, доступності та практичної спрямованості.

2. Інтенсифікація методичної роботи, упровадження активних форм і методів навчання педагогів.

3. Оптимізація методичної роботи – вибір, підбір найкращих варіантів методичних занять для отримання найкращих результатів без перевантаження вчителів.

4. Розвиток методичної майстерності працівників методичних служб, закладів освіти, стимулювання, ініціативи і творчості вчителів, подолання формалізму та контролю у методичній роботі [75, с. 24].

Проаналізуємо перспективи розвитку методичної роботи і педагогічного дорадництва. На сучасному етапі розвитку суспільства нашої держави посилюється увага до інноваційних процесів, які відбуваються в галузі освіти, зростають потреби педагогічних працівників в отриманні якісних професійних консультативних послуг. Консультаційна послуга – це особливий інформаційний продукт виробничої діяльності консультаційної організації, яка надається клієнту у вигляді розроблених програм, проектів, рекомендацій, порад тощо.

Сьогодні в Україні склалася розгалужена мережа різних закладів, установ, організацій, які надають різні педагогічні дорадчі послуги не тільки керівникам освіти і педагогічним працівникам, а й населенню. Вона включає районні (міські) методичні кабінети, шкільні методичні кабінети, центри навчально-методичної роботи, навчально-методичні центри професійно-технічної освіти, психолого-медико-педагогічні консультації, освітні консалтингові центри, інститути післядипломної педагогічної освіти, громадські освітні організації тощо. Професійну консультативну діяльність у галузі освіти здійснюють методисти, педагогічні консультанти, супервізори, коучери, дорадники згідно чинних нормативно-правових документів, функцій та напрямів, визначених консультаційною організацією.

Професійна діяльність педагогічних дорадників включає: надання консультативних освітніх послуг педагогічним працівникам, керівникам закладів і установ освіти; підготовлення та експертиза методичного забезпечення загальної середньої, професійно-технічної, вищої та післядипломної освіти; організація атестації та підвищення кваліфікації педагогічних працівників; аналіз і впровадження передового педагогічного досвіду; супровід інноваційних проектів; організація та проведення супервізії фахівців; консультування дитини у ситуаціях дидактичних ускладнень, розвитку творчих обдарувань та успішної інтеграції в соціум; консультування сім'ї у проблемах навчання, виховання та розвитку дитини, вибору навчального закладу, в т.ч. для освіти за кордоном; консультування

управлінського персоналу; педагогічне консультування у територіальній системі освіти тощо [75, с. 25].

Відтак, головна функція педагогічного дорадництва в сучасних умовах зводиться до надання якісних консультативних послуг відповідно до потреб споживачів, а не інспектування роботи педагогічних працівників та навчальних закладів освіти, як було у попередні роки [75, с. 19].

Розглянемо детальніше діяльність консультаційних служби у галузі освіти.

Інститути післядипломної педагогічної освіти здійснюють спеціалізоване вдосконалення освіти та професійної підготовки особи шляхом поглиблення, розширення і оновлення її професійних знань, умінь і навичок або отримання іншої спеціальності на основі здобутого раніше освітньо-кваліфікаційного рівня та практичного досвіду. Інститут здійснює керівництво районними (міськими) методичними кабінетами (центрами), координує та вивчає їхню діяльність, надає їм науковометодичну і практичну допомогу. Головною метою діяльності інституту є наукове і методичне забезпечення системи післядипломної педагогічної освіти відповідного регіону, підвищення кваліфікації та перепідготовка керівних кадрів і педагогічних працівників освіти, здійснення на базі освітніх закладів теоретичних і прикладних досліджень у галузі освіти, їх упровадження у практику освітньої системи [75, с. 26].

Наукова та методична діяльність в інституті є невід'ємною складовою освітньої діяльності й здійснюється відповідно до вимог чинного законодавства України. Інститут має право здійснювати міжнародне співробітництво, установлювати прямі зв'язки з партнерами за рубежом, міжнародними організаціями, закладами освіти, науковими установами зарубіжних країн, укладати з ними угоди про співпрацю та реалізацію спільних програм і проектів, брати участь у міжнародних науково-методичних заходах, організовувати та проводити міжнародні семінари, практикуми, наради, конференції, виставки тощо [75, с. 27].

Освітні консалтингові центри. Консалтинг (англ. consulting – консультування) – діяльність з консультування керівників, управлінців, освітян з широкого кола питань у галузі освітньої, управлінської, експертної діяльності. Мета консалтингу – допомогти системі управління (менеджменту) в досягненні заявлених цілей. Іншими словами: консалтинг – це управлінське консультування з широкого кола питань у сфері фінансової, юридичної, технологічної, технічної, експертної, освітньої діяльності, що надається зовнішніми консультантами, для рішень тієї чи іншої проблеми.

Консалтингові компанії спеціалізуються за окремими напрямками діяльності (наприклад, фінансовому, кадровому, організаційному, стратегічному, освітньому). Основне завдання консалтингу полягає в аналізі, обґрунтуванні перспектив розвитку та використання науково-технічних та організаційно-економічних рішень з урахуванням предметної області та проблем клієнта.

Районні (міські) методичні кабінети (РМК) є науково-методичною установою, яка відповідно до чинного законодавства здійснює науково-методичне забезпечення системи загальної середньої та дошкільної освіти району, міста (без районного поділу), підвищення кваліфікації педагогічних працівників у міжкурсовий період. Засновниками РМК є місцеві органи виконавчої влади або органи місцевого самоврядування. Підпорядковується РМК засновнику з усіх питань діяльності, а в частині науковометодичного забезпечення системи загальної середньої та дошкільної освіти – інституту післядипломної педагогічної освіти. РМК є юридичною особою, має печатку, штамп, бланки з відповідними реквізитами, рахунки в банку.

Мета діяльності РМК – науково-методичне забезпечення системи загальної середньої та дошкільної освіти, організація науково-методичної роботи, підвищення кваліфікації, професійного рівня педагогічних працівників загальноосвітніх, дошкільних і позашкільних навчальних закладів і розвиток їхньої творчої ініціативи у міжкурсовий період [75, с. 25].

У штаті РМК працюють методисти різних профілів. При РМК створюється бібліотека (медіатека), а також можуть створюватися відділи, лабораторії, центри, сектори та інші структурні підрозділи. РМК може здійснювати міжнародне співробітництво в організації та проведенні науково-методичних конференцій, семінарів, виставок, здійснювати обмін і взаємне стажування працівників, укладати угоди про співпрацю та реалізацію спільних програм і проектів.

Шкільні методичні кабінети є центром методичної роботи з педагогічними працівниками, який діє згідно «Положення про методичний кабінет середнього закладу» (наказ МОН від 28.10.1997 р. №385). Очолює його завідувач, якого обирають терміном на два роки з числа досвідчених 25 працівників (вчитель-методист, старший учитель) або керівник закладу освіти (у малокомплектному закладі). Він працює на громадських засадах.

Методичний кабінет діє під керівництвом заступника директора школи та методичної ради, яка спрямовує і координує всі напрями його діяльності. Основною метою діяльності методичного кабінету є створення інформаційно-методичної бази для вчителів, удосконалення їхньої професійної кваліфікації та самоосвіти. Згідно з чинними нормативними документами, педагогічна рада школи періодично заслуховує на своїх засіданнях звіти про роботу методичного кабінету. У методичному кабінеті школи створюються умови для самостійної та індивідуальної роботи педагогічних працівників, організовуються консультації з питань педагогіки, фахової підготовки, методики викладання предметів. Саме тут вирішуються питання організації та проведення педагогічних виставок, творчих звітів, науково-практичних семінарів, конференцій. Робота методичного кабінету сприяє участі вчителів у науковометодичній та експериментальній роботі, впровадженню у практику педагогічних працівників передового педагогічного досвіду, інноваційних технологій навчання [75, с. 25].

Метою роботи методичного кабінету є: надання методичної допомоги педагогічним працівникам щодо підвищення їх кваліфікації, професійної

компетентності; підготовки та проведення освітнього процесу з дітьми, роботи з батьками вихованців та особами, які їх замінюють; навчально-методичне забезпечення освітнього процесу в навчальному закладі; поширення серед батьків психолого-педагогічних знань; створення сприятливих умов для самовдосконалення педагогів, розвитку творчої ініціативи у них; забезпечення методичної підтримки щодо реалізації педагогічних ініціатив та апробації навчальної літератури, методичних розробок та інше.

Основні напрями роботи методичного кабінету

- Створення умов для індивідуальної роботи педагогічних працівників шляхом постійного забезпечення їх науково-методичною літературою.

- Здійснення організаційно-методичної допомоги педагогам у науковій організації праці та розвитку педагогічної творчості.

- Організація консультацій з питань психології, педагогіки, фахової підготовки, методики викладання предметів.

- Організація та періодичне проведення виставок навчальної літератури, забезпечення педагогічних працівників необхідною інформацією.

- Участь в організації та проведенні представницьких педагогічних заходів (науково-практичних конференцій, семінарів, педагогічних читань, творчих звітів, виставок, презентація кращого досвіду роботи вчителів школи, здійснення наставництва, стажування молодих учителів, сприяння участі педагогічних працівників у науково-методичній та експериментальній роботі).

- Впровадження в практику роботи кращого педагогічного досвіду, досягнень сучасної науки та освітніх технологій [84].

Таким чином, виокремлено та проаналізовано основні функції та напрями методичної роботи в закладі загальної середньої освіти.

Висновки до розділу 1

В основі методичного супроводу педагогічного працівника має бути професійний інтерес кожного вчителя – як пасивний, так і активний (бажання задовольнити потребу), який виявляється на основі особистого професійного запиту. На основі професійного інтересу та запиту кожним учителем має розроблятися індивідуальний план професійного розвитку; методична робота має бути спрямована на супроводження професійного вдосконалення педагога.

Методична робота в закладі загальної середньої освіти – це цілісна науково-педагогічна система, що регулюється законодавчими актами (а саме: Законами України, концепціями, постановами Кабінету Міністрів України, Наказами та Листами МОН України, обласних управлінь освіти) та спрямована на супровід освітніх практик на науковому підґрунті.

Наукове і методичне забезпечення освіти здійснюють центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки, Національна академія наук України, національні галузеві академії наук України, органи із забезпечення якості освіти, центральні органи виконавчої влади, яким підпорядковані заклади освіти, академічні, галузеві науково-дослідні інститути, заклади освіти, інші науково-методичні та методичні установи у взаємодії з відповідними підприємствами, творчими спілками, асоціаціями, товариствами, громадськими об'єднаннями, у тому числі фаховими організаціями (професійними асоціаціями), об'єднаннями роботодавців, незалежними установами оцінювання та забезпечення якості освіти.

Педагогічна інтернатура – це система заходів, спрямованих на підтримку педагогічного працівника закладу освіти, призначеного на посаду вперше, у провадженні ним педагогічної діяльності та набутті (вдосконаленні) його фахової майстерності, зокрема: супровід та підтримка у педагогічній діяльності з боку досвідченого педагогічного працівника (педагога-наставника); різні форми професійного розвитку (відвідування навчальних занять, опрацювання відповідної літератури тощо).

Сертифікація педагогічних працівників – це експертне оцінювання професійних компетентностей учасників сертифікації шляхом вивчення практичного досвіду їхньої роботи; самооцінювання учасником сертифікації власної педагогічної майстерності; оцінювання фахових знань та умінь учасників сертифікації шляхом їх незалежного тестування.

Районний (міський) методичний кабінет (центр) є науково-методичною установою, яка відповідно до чинного законодавства здійснює науково-методичне забезпечення системи загальної середньої та дошкільної освіти району (міста), підвищення кваліфікації педагогічних працівників, що проводиться не рідше одного разу на п'ять років, у період між курсами підвищення кваліфікації, і розвиток їхньої творчої ініціативи у міжкурсовий період.

Системно-діяльнісний підхід в освіті – це така організація навчального процесу, в якому головне місце відводиться активній і різнобічній, максимальною мірою самостійній пізнавальній діяльності школяра. Ключова особливість діяльнісного підходу – поступовий відхід від інформаційного репродуктивного знання до знання дії. Основою системно-діяльнісного підходу є концепція (теорія) поетапного формування розумових дій П. Гальперіна, яка детально описує систему положень про механізми і умови багатопланових змін, пов'язаних із утворенням у людини нових образів, дій, понять.

Функції методичної роботи в закладі загальної середньої освіти: 1) планування; 2) організаційна; 3) діагностична; 4) прогностична; 5) моделююча; 6) відновлювальна; 7) корегуюча; 8) пропагандистська; 9) контрольно-інформаційна.

Напрями методичної роботи в ЗЗСО: поглиблення філософсько-педагогічних знань; вивчення діалектики і принципів розвитку української національної школи; вивчення теорії та досягнень науки з питань викладання предметів, володіння сучасними науковими методами; глибоке вивчення й практична реалізація оновлених програм і підручників, розуміння їх

особливостей і виконання з позиції формування національної школи; освоєння методики викладання додаткових предметів; освоєння і практичне застосування теоретичних положень загальної дидактики, методики та принципів активізації навчальної діяльності учнів і формування у них наукового світогляду, виходячи з вимог етнопедагогіки; систематичне інформування про нові методичні рекомендації, публікації щодо змісту й методики навчально-виховної роботи, глибоке вивчення відповідних державних нормативних документів; упровадження досягнень етнопедагогіки, психології та окремих методик і передового педагогічного досвіду із зверненням особливої уваги на використання в діяльності педагогічних колективів зразків національної культури і традицій.

На сучасному етапі розвитку суспільства нашої держави в Україні склалася розгалужена мережа різних закладів, установ, організацій, які надають різні педагогічні консультативні, дорадчі послуги як керівникам освіти і педагогічним працівникам, так і населенню: районні (міські) методичні кабінети, шкільні методичні кабінети, центри навчально-методичної роботи, навчально-методичні центри професійно-технічної освіти, психолого-медико-педагогічні консультації, освітні консалтингові центри, інститути післядипломної педагогічної освіти, громадські освітні організації тощо. Головна функція педагогічного дорадництва в сучасних умовах зводиться до надання якісних консультативних послуг відповідно до потреб споживачів, а не інспектування роботи педагогічних працівників та навчальних закладів освіти, як було у попередні роки.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИЧНА РОБОТА ВЧИТЕЛЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ЯК УПРАВЛІНСЬКА ПРОБЛЕМА

2.1. Нормативно-правове підґрунтя організації методичної роботи літератора в школі

Реформа освіти, яка розпочалася в другому десятилітті ХХ ст., зумовила прийняття 2017 року Закону України «Про освіту» і 2020 року Закону України «Про повну загальну середню освіту». До цього освітяни керувалися попереднім Законом України «Про загальну середню освіту» від 13.05.1999, до якого щорічно вносилися необхідні зміни і який втратив чинність 16.01.2020. Проте тривалий час усе шкільне життя, а відповідно й організація методичної роботи як закладів освіти загалом, так і методичної діяльності кожного з педагогів формувалися саме на підставі положень закону 1999 року. Розглянемо докладніше, які зміни відбулися з прийняттям нового законодавства.

Статтями 41 і 42 розділу VII Закон України «Про загальну середню освіту», згідно з останньою редакцією від 06.06.2019, регламентувалося науково-методичне забезпечення системи загальної середньої освіти, а саме: завдання науково-методичного забезпечення системи загальної середньої освіти (с. 41) та здійснення науково-методичного забезпечення системи загальної середньої освіти (с. 42).

Науково-методичне забезпечення системи загальної середньої освіти покладалося на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері освіти, підпорядковані йому науково-методичні установи та вищі навчальні заклади, а також Державний вищий навчальний заклад «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України, Кримський республіканський, обласні, Київський і Севастопольський міські інститути післядипломної педагогічної освіти, районні (міські) методичні кабінети, науково-дослідні установи Академії

педагогічних наук України та Національної академії наук України, інші суб'єкти, що здійснюють наукове і методичне забезпечення відповідно до статті 75 Закону України «Про освіту» [62].

У свою чергу, п. 1 ст. 75 Закону України «Про освіту» уточнює перелік суб'єктів, які здійснюють науково-методичне забезпечення системи загальної середньої освіти: «центрального орган виконавчої влади у сфері освіти і науки, Національна академія наук України, національні галузеві академії наук України, органи із забезпечення якості освіти, центральні органи виконавчої влади, яким підпорядковані заклади освіти, академічні, галузеві науково-дослідні інститути, заклади освіти, інші науково-методичні та методичні установи у взаємодії з відповідними підприємствами, творчими спілками, асоціаціями, товариствами, громадськими об'єднаннями, у тому числі фаховими організаціями (професійними асоціаціями), об'єднаннями роботодавців, незалежними установами оцінювання та забезпечення якості освіти» [65].

Таким чином, заклади освіти отримали право самостійно створювати науково-методичне забезпечення власної освітньої діяльності, що й було підтверджено п. 3 ст. 54 нового Закону України «Про повну загальну середню освіту» [67]. Такий підхід вивів доцільність регулярної, системної методичної роботи педагогів на новий рівень, адже, порівняно з іншими формами підвищення кваліфікації вчителів, методична робота безпосередньо в школі має свої переваги:

- Вона має відносно безперервний, постійний, повсякденний характер.
- Дозволяє в найтісніший спосіб зв'язувати зміст і характер методичної роботи з проблемами, ходом і результатами реального навчально-виховного; процесу, змінами в якості знань, умінь і навичок учнів, у рівні їхньої вихованості і розвиненості.
- Дає можливість її організаторам глибоко, протягом тривалого часу, вивчати діяльність та особистісні якості конкретних учителів і класних керівників, виявляти недоліки й утруднення в їхній діяльності, а також

прогресивні тенденції, паростки передового досвіду, педагогічного новаторства, що дозволяє зробити ріст педагогічної майстерності вчителів більш керованим процесом.

- Методична робота в школі проходить у живому, конкретному педагогічному колективі, що розвивається, єдність і згуртованість якого створюють особливо сприятливі умови для роботи.
- Вона надає кожному вчителю реальну можливість брати участь не тільки в реалізації готових програм підвищення кваліфікації, але й бути активним учасником у їх плануванні, розробці.
- Безпосередній зв'язок методичної роботи в школі з навчально-виховною роботою, з конкретними учнями допомагає скоротити відстань між навчанням учителів, роботою по-новому та її результатами, позитивними зрушеннями в розвитку особистості дітей, дозволяє краще бачити й оцінювати ефективність перепідготовки кадрів [25].

Розглянемо систему управління закладом освіти за напрямком методичної роботи.

Управління закладом загальної середньої освіти, відповідно до ст. 36 Закону України «Про повну загальну середню освіту», здійснюють: засновник (засновники) або уповноважений ним (ними) орган; керівник закладу освіти; педагогічна рада; вищий колегіальний орган громадського самоврядування закладу освіти (загальні збори (конференція) колективу закладу освіти [65; 67]). Методичну вертикаль складає педагогічна рада, науково-методична рада, методист, методичні кафедри, методичні об'єднання, учитель-предметник.

1. Педагогічна рада є основним постійно діючим колегіальним органом управління закладу загальної середньої освіти, її повноваження педагогічної ради визначаються ст. 40 Законом і статутом, а її головою є керівник закладу освіти. Педагогічна рада приймає рішення щодо вдосконалення і методичного забезпечення освітнього процесу; розглядає

питання впровадження в освітній процес найкращого педагогічного досвіду та інновацій, участі в дослідницькій, експериментальній, інноваційній діяльності, співпраці з іншими закладами освіти, науковими установами, фізичними та юридичними особами, які сприяють розвитку освіти [65; 67].

2. Науково-методична рада (НМР) є колективним громадським професійним органом, що поєднує на добровільній основі педагогів, які прагнуть здійснювати перетворення у школі на науковій основі, керуючись визначеними концептуальними положеннями, підходами, ідеями

НМР покликана координувати зусилля різних служб, підрозділів школи, творчих педагогів, спрямовані на розвиток науково-методичного забезпечення освітнього процесу, інноваційної діяльності педагогічного колективу.

НМР є головним консультативним органом школи з питань науково-методичного забезпечення освітнього процесу.

Науково-методична рада:

- розглядає, виробляє, оцінює стратегічно важливі пропозиції з розвитку школи, її окремих ділянок, з науково-методичного забезпечення освітніх процесів, у тому числі інноваційних;
- організує розробку, експертизу стратегічних документів школи (програм розвитку, освітньої програми, що включає навчальний план);
- організує розробку та коректування концепції освітнього процесу відповідно до основних напрямків розвитку школи;
- аналізує стан і результативність роботи науково-методичної служби;
- вносить пропозиції зі зміни, удосконалювання складу, структури та діяльності науково-методичної служби, бере участь у їх реалізації;
- аналізує хід і результати комплексних нововведень, досліджень, що мають значущі наслідки для розвитку школи в цілому;
- виробляє та погоджує підходи до організації, здійснення й оцінки інноваційної діяльності у школі (пошук та освоєння нововведень, організація

дослідно-експериментальної, дослідницької діяльності, розробка й апробація авторських навчальних програм, нових педагогічних технологій і т. д.);

- організує цілеспрямовану роботу з розвитку професійної майстерності педагогів;
- організує (самотужки або із запрошенням кваліфікованих фахівців) консультування педагогів із проблем інноваційної діяльності, дослідницької роботи, професійного самовдосконалення;
- контролює хід і результати комплексних дослідницьких проєктів, здійснюваних у школі;
- вносить пропозиції із забезпечення інноваційних процесів у школі необхідними фінансовими матеріально-технічними й іншими ресурсами, з розвитку інноваційного клімату у школі;
- вносить пропозиції зі створення тимчасових творчих колективів (ВТК);
- ініціює та здійснює комплексні дослідження у школі;
- вносить пропозиції зі стимулювання й оцінки інноваційної діяльності педагогів, у тому числі в ході атестації.

Членами НМР є завідувачі кафедр, керівники методичних об'єднань, представники наукової учнівської спілки, керівники тимчасових творчих колективів, наукові керівники інноваційних і дослідницьких проєктів із числа викладачів ЗВО і наукових співробітників НДІ, що працюють спільно зі школою в інтересах її розвитку.

Голова НМР обирається членами ради. Його кандидатура узгоджується з адміністрацією школи.

У своїй діяльності науково-методична рада підзвітна педагогічному колективу школи, несе відповідальність за прийняті рішення та забезпечення їх реалізації.

Періодичність засідань НМР визначається її членами, виходячи з необхідності (як правило, не рідше одного разу на чверть) [50].

3. Методист закладу освіти очолює шкільний методичний кабінет. У малокомплектному закладі цю функцію може виконувати керівник або педагог вищої категорії.

Таблиця 2.1

**Орієнтовний перелік заходів
з методичного забезпечення навчального процесу в школі**

№	Заходи	Періодичність проведення	Максимальна кількість питань, які мають розглядатися
1	Засідання методичної ради	Раз на 2 місяці	2-3
2	Конференції	Раз на 2-3 роки	2-3
3	Конкурси педагогічної майстерності	Раз на рік	-----
4	Конкурс на кращий комплект дидактичних матеріалів	Раз на рік	-----
5	Конкурс на кращий навчальний кабінет, класну кімнату	Наприкінці навчального року	-----
6	Оперативні наради	2 рази на місяць	2-3
7	Засідання ШМО, проблемних семінарів, творчих груп тощо	4-5 разів на рік	2-3
8	Установча методична нарада	На початку навчального року	3-4
9	Наради ШМО	У разі потреби	2-3
10	Відкриті уроки	За планами ШМО	2-4 уроки на семестр
11	Методичний тиждень	Раз на рік	5-6
12	Предметні тижні	1-2рази на місяць	----
13	Відвідування уроків, співбесіди з учителями-предметниками, консультації	За графіком ВШК	
14	Педагогічна інтернатура	Раз на місяць	1-2
15	Школа педагогічної майстерності	Раз на місяць	1-2

Основними завданнями методиста є:

- організація роботи методичного кабінету, здійснення загального керівництва методичною діяльністю вчителів закладу освіти (див. табл. 2.1);
- забезпечення своєчасної розробки навчальних планів і навчально-методичної документації по підвищенню кваліфікації педагогічних працівників;
- організація роботи методичних об'єднань (кафедр) учителів;
- вивчення і аналіз стану навчально-виховної роботи, якості знань учнів у закладі освіти, контроль за організацією внутрішкільної методичної роботи, надання методичної допомоги педагогічним працівникам;
- розповсюдження передового педагогічного досвіду через педагогічні читання, конференції, огляди навчальних кабінетів, семінари.
- організаційно-методичний супровід конкурсів фахової майстерності, предметних олімпіад, конкурсів учнів;
- організація обліку, звітності, діловодства методичного кабінету [54].

4. Методична кафедра. Часто в закладах загальної середньої освіти формуються так звані методичні кафедри, які функціонально тотожні методичним об'єднанням. Разом з тим, згідно з положенням, кафедра закладу освіти організовується за наявності не менше п'яти штатних фахівців освітньої установи вищої та першої категорії однієї чи кількох суміжних освітніх галузей, з яких не менше двох повинні мати вчений ступінь або звання за фахом. До кадрового складу кафедри можуть також входити вчені ЗВО та інших освітніх і наукових установ. Діяльність кафедри узгоджується з методичною (науково-методичною) радою школи, координується заступником директора з науково-методичної роботи та підпорядкована педагогічній раді освітньої установи.

Метою діяльності кафедри освітньої установи є забезпечення науково-теоретичного, науково-практичного та практичного управління освітньо-виховним процесом, науково-дослідною діяльністю вчителів та учнів [49].

5. У закладах загальної середньої освіти можуть функціонувати методичні об'єднання, що охоплюють учасників освітнього процесу та спеціалістів певного професійного спрямування (п. 4 ст. 39 Закону України «Про освіту») [65].

Методичне об'єднання вчителів-предметників є важливим структурним підрозділом науково-методичної служби школи, воно веде методичну роботу з предметів, організує позакласну діяльність учнів.

Робота методичного об'єднання будується відповідно до вимог стратегічних документів школи та даного положення.

Методичне об'єднання:

- проводить проблемний аналіз результатів освітнього процесу;
- вносить пропозиції зі зміни змісту та структури обов'язкових навчальних курсів, їх навчально-методичного забезпечення, з коректування вимог до мінімального обсягу та змісту навчальних курсів;
- проводить первісну експертизу істотних змін, внесених викладачами в навчальні програми, що забезпечують засвоєння учнями вимог державних освітніх стандартів;
- вносить пропозиції з організації та змісту атестації педагогів;
- вносить пропозиції з організації та змісту досліджень, орієнтованих на поліпшення освоєння учнями навчального матеріалу відповідно до державних освітніх стандартів;
- приймає рішення про підготовку методичних рекомендацій на допомогу вчителям, організує їх розробку й освоєння;
- розробляє методичні рекомендації для учнів та їхніх батьків з метою найкращого засвоєння відповідних предметів і курсів, підвищення культури навчальної праці, дотримання режиму праці й відпочинку;
- організує роботу методичних семінарів для молодосвідчених учителів-початківців.

Методичне об'єднання узгоджує свою діяльність із відповідними кафедрами в особі їхніх завідувачів. У своїй роботі методичні об'єднання підзвітні педагогічній раді.

Методичне об'єднання має право:

- висувати пропозиції про поліпшення навчального процесу у школі;
- звертатися за консультаціями з проблеми навчання й навчальної діяльності учнів до заступників директора школи з науково-методичної, навчально-виховної роботи, до завідувачів кафедр;
- порушувати питання про заохочення своїх членів за успіхи в роботі, активну участь в інноваційній діяльності;
- готувати свої пропозиції при проведенні атестації вчителів;
- порушувати питання публікації матеріалів про кращий досвід, накопичений у рамках методичного об'єднання;
- рекомендувати своїм учасникам різні форми підвищення кваліфікації за межами школи [49].

6. Предметна методична комісія в закладі загальної середньої освіти, запропонована Л. Сидоренко і І. Філончик, які оформили її у вигляді «Положення про предметну методичну комісію», під якою розуміють структурний підрозділ внутрішньої системи управління навчально-виховним процесом, який координує методичну, організаційну роботу вчителів одного або кількох споріднених навчальних предметів [79].

Предметна методична комісія (далі – ПМК) здійснює навчально-методичне забезпечення середньої освіти та позакласну діяльність із предмету, організовує вдосконалення відповідної фахової освіти і кваліфікації педагогічних працівників навчального закладу згідно з рівнями, визначеними законодавством.

Шкільні предметні методичні комісії – це творчі добровільні об'єднання вчителів: суспільно – гуманітарного циклу (української мови та

літератури, зарубіжної літератури, іноземної мови, історії та правознавства); природничо-математичного циклу (математики, інформатики, фізики, хімії, біології, географії); початкових класів та вихователів; спортивно – естетичного та технологічного циклу.

Шкільні ПМК створюються з метою забезпечення умов для ефективної методичної роботи вчителів та реалізації їхніх творчих задумів. Діяльність предметних методичних комісій школи спрямована на вирішення таких завдань:

- забезпечити засвоєння й використання найбільш раціональних методів і прийомів навчання та виховання школярів;
- підвищувати рівень загальнодидактичної і методичної підготовки педагогів для організації та здійснення навчально-виховного процесу; проводити обмін досвідом успішної педагогічної діяльності;
- виявляти, пропагувати та здійснювати нові підходи до організації навчання й виховання;
- забезпечувати постійне засвоєння сучасної педагогічної теорії та практики;
- створювати умови для самоосвіти вчителів і здійснювати керівництво творчою діяльністю педагогів.

В контексті управлінської діяльності в ЗЗСО заслуговує на висвітлення структура та функції предметної методичної комісії. За задумом Л. Сидоренко і І. Філончик, структура ПМК включає всіх учителів навчального закладу за галузями знань державного компонента освіти. ПМК може організовувати свою роботу за наявності 3-х та більше учасників. Підрозділами ПМК є творчі групи вчителів. Керує предметною методичною комісією голова ПМК із числа педагогічних працівників навчального закладу з відповідною фаховою освітою, яким за результатами атестації встановлена перша або вища кваліфікаційна категорія за наявності стажу роботи за фахом не менше 5 років. Загальний контроль за роботою ПМК здійснює заступник директора з навчально-виховної роботи [79].

Зміст роботи ПМК включає такі напрямки діяльності:

1) Розробка, апробація та впровадження новітніх освітніх технологій та систем, перспективного педагогічного досвіду, поліпшення на цій основі організації методичної роботи в навчальному закладі.

2) Аналіз якості освітньо-кваліфікаційного забезпечення навчально-виховного процесу педагогічними кадрами.

3) Навчально-методичне консультування педагогічних кадрів навчального закладу.

4) Організація безперервного вдосконалення фахової освіти та кваліфікації педагогічних кадрів.

5) Обговорення питань із методики викладання предмета, принципів питань програм Міністерства освіти, розглядання календарно-тематичних планів.

6) Надання допомоги вчителям у розвитку та підвищенні професійної майстерності.

7) Забезпечення своєчасного вивчення нормативних документів, виконання нормативних вимог до навчання та виховання учнів.

8) Підготовка та проведення олімпіад із базових дисциплін, конкурсів – захистів науково-дослідницьких робіт, турнірів юних науковців тощо.

9) Проведення системи заходів, спрямованих на розвиток творчого потенціалу педагогів, вивчення і узагальнення їхнього перспективного педагогічного досвіду та його впровадження, залучення кращих із них до конкурсів професійної майстерності, навчально-методичної та науково-дослідницької роботи.

10) Проведення педагогічних експериментів із проблем методики навчання й виховання учнів і впровадження їхніх результатів в освітній процес [79].

Голова ПМК має право в межах своєї компетенції: вносити пропозиції щодо удосконалення професійної діяльності вчителів і голів ПМК; доводити і давати обов'язкові для виконання вказівки вчителям ПМК; відвідувати

будь-які заходи, що проводять учителі, для надання методичної допомоги і здійснення систематичного контролю якості їх проведення; представляти вчителів ПМК за успіхи в роботі, активну участь у інноваційній і науково-методичній діяльності до нагородження і заохочення директору школи; одержувати від адміністрації закладу інформації нормативно-правового і організаційно-методичного характеру з питань освітньої діяльності; обмінюватися питаннями, що входять у свою компетенцію, з адміністрацією і педагогічними працівниками інших навчальних закладів; звертатися за консультаціями з проблем освітньої діяльності до методистів РНМЦ, до підрозділів вищих навчальних закладів і науково-дослідних інститутів, до дослідників в інтересах удосконалення своєї роботи; підвищувати професійну кваліфікацію; визначати функціональні обов'язки членів ПМК; вивчати та аналізувати роботу шкільної ПМК, складати списки необхідної науково-методичної літератури, технічних засобів навчання; рекомендувати керівництву розподіл навчального навантаження педагогів із предмету при тарифікації, розподіляти методичну роботу окремих педагогів; обговорювати питання про можливість організації поглибленого вивчення предмету в окремих класах за наявності достатніх засобів навчання [79].

Л. Сидоренко і І. Філончик пропонують перелік обов'язків вчителів – членів предметної методичної комісії: постійно підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність; мати особисту програму професійної самоосвіти; брати активну участь у розробці відкритих заходів; брати участь у роботі засідань ПМК, практичних семінарах і т.д. Кожному члену ПМК необхідно знати тенденції розвитку методики викладання предмета, «Закон про освіту», нормативні документи, методичні вимоги до категорій; володіти основами самоаналізу педагогічної діяльності тощо; створювати Банк методичних розробок, тестів, діагностик, які сприяють поліпшенню якості освіти; вести картотеку ППД із предмета, який викладає; використовувати інноваційні технології під час проведення уроків та позакласних заходів; обговорювати актуальні питання навчання і виховання, пошук ефективних

форм ведення уроків; вивчати досвід колег інших шкіл району в ході відвідування відкритих уроків, співпраці у семінарах, творчих групах. Впровадження його в практику роботи; систематично проводити відкриті уроки, виховні заходи з обов'язковим самоаналізом та аналізом; ознайомлюватися з новинками психолого-педагогічної та методичної літератури, фаховими періодичними виданнями [79].

Кожен вчитель – член ПМК має право: звертатися до адміністрації з проханням про відрядження на курси, семінари, тренінги з питань підвищення фахової та професійної майстерності; висувати пропозиції щодо поліпшення організації навчально-виховного процесу в навчальному закладі; вносити пропозиції щодо організації та змісту атестації вчителів; брати участь у роботі ПМК та методичній раді навчального закладу; розробляти та створювати методичні рекомендації з питань освіти, виховання та розвитку, які не суперечать чинному законодавству; вивчати й аналізувати навчальні програми, підручники, інструкції та рекомендації МОН України, районного науково-методичного кабінету; обговорювати та аналізувати результати конкурсів; брати участь у місячниках, декадах передового педагогічного досвіду; підтримувати творчі зв'язки з методичними комісіями вчителів шкіл району; брати участь у різних педагогічних конкурсах.

Контроль за діяльністю ПМК здійснюється заступником директора з навчально-виховної роботи відповідно до планів методичної роботи й внутрішньошкільного контролю [79].

Підсумовуючи, зазначимо, що концепція предметної методичної комісії, запропонована Л. Сидоренко і І. Філончик, по суті повторює уже наявні й активні в ЗЗСО методичні об'єднання вчителів-предметників. Проте доповнення існуючої системи методичної роботи тимчасовими ПМК дозволить сконцентрувати зусилля педагогів на вирішенні окремих поточних методичних проблем.

7. Методична діяльність учителя-предметника, зокрема учителя зарубіжної літератури. Чільне місце у підвищенні фахового рівня,

майстерності вчителя займає робота над індивідуальною, методичною, педагогічною, психологічною темою (проблемою). Ця тема не може бути кимось запропонована, вона має впливати з професійного інтересу вчителя, спонукати до пошуку, досліджень, експериментів, глибокого вивчення й апробації.

Завдяки розгалуженій системі методичної роботи закладу освіти учитель зарубіжної літератури може працювати над обраною методичною проблемою на високому професійному рівні. Цьому сприяє можливість вчасно отримувати консультації досвідчених колег на засіданнях ШМО, проводити апробації на семінарах, конференціях, займатися самоосвітою на заходах колег, вивчати передовий педагогічний досвід, здійснювати самоконтроль і самоаналіз і т. ін.

Методична діяльність спонукає вчителя до роботи над підвищенням свого фахового рівня, сприяє збагаченню колективу школи педагогічними знахідками, допомагає молодим учителям переймати майстерність у більш досвідчених колег. Вона покликана стимулювати підвищення наукового рівня вчителів, їх підготовку до засвоєння змісту нових програм і технологій реалізації, досягнень психолого-педагогічних дисциплін і методик викладання, передового педагогічного досвіду [25].

Алгоритм організації методичної роботи в школі:

1. Виступи керівництва школи з роз'ясненням актуальності й сутності роботи з обраної проблеми.
2. Підготовка навчально-методичної та організаційно-педагогічної документації.
3. Діяльність педагогічної ради методичних об'єднань і громадських організацій учителів з обраної теми.
4. Комплектування творчих груп учителів, що забезпечували створення передового досвіду роботи з певної проблеми і його пропагування серед усіх учителів.

5. Організація самоосвіти, проведення семінарів у процесі творчої роботи над обраною темою.
6. Показ досвіду за допомогою відкритих заходів, виставок первинної документації вчителів і робіт учнів.
7. Особистий приклад керівника школи.
8. Оперативна практична допомога керівників школи й методичних об'єднань учителям, що працюють над обраною проблемою.
9. Підбиття підсумків кожного етапу роботи й постановка нових близьких, середніх і далеких перспектив.
10. Заохочення найбільш сумлінних, творчих працівників, створення атмосфери доброзичливості й готовності допомогти товаришеві при виникненні труднощів у роботі [25].

Таким чином, організація методичної роботи закладу освіти ґрунтується на широкій нормативно-правовій базі, яка включає в себе Конституцію України, Закони України про освіту, накази і положення Кабінету Міністрів України та Міністерства освіти і науки України, накази й розпорядження керівних органів управління освітою обласного й місцевого рівнів, статут та інші внутрішні розпорядчі документи закладу освіти. Розгалужена багаторівнева й багатокомпонентна система методичної роботи закладу освіти дозволяє керувати індивідуальною методичною діяльністю кожного педагога, зокрема вчителя зарубіжної літератури.

2.2. Управління діяльністю методичного об'єднання вчителів-словесників

Методичне об'єднання (МО) вчителів-словесників закладу освіти формується в залежності від кількості педагогів у штаті, їх завантаженості та від рішень педагогічної ради закладу щодо розбудови системи методичної роботи й мінімальної кількості педагогів у МО. У Положеннях про методичне об'єднання учителів-предметників, рекомендованих центрами

управління освіти різних рівнів, простежується найчастіший мінімум у 2-3 педагоги [48].

Отже, якщо заклад освіти великий і в ньому достатня кількість учителів, то це може бути об'єднання вчителів одного предмету (зарубіжної літератури). Однак частіше зарубіжну літературу читають учителі української мови та літератури або вчителі російської мови та літератури (якщо програма закладу освіти передбачає викладання мов / мовами національних меншин). У такому разі МО може створюватися: з учителів російської мови та літератури, зарубіжної літератури; з учителів української мови та літератури, російської мови та літератури, зарубіжної літератури. У малокомплектних закладах освіти (наприклад, у сільських школах) об'єднуватися можуть усі філологи – учителі української мови та літератури, російської мови та літератури, зарубіжної літератури та іноземних мов. У закладах II, III ступеня вчителі-словесники можуть освоювати суміжні спеціальності – викладати мистецтво, основи здоров'я тощо. У таких випадках до предметного складу МО може долучатися мистецтво. Отже, при найменуванні МО використовуються різні формулювання: вчителів-словесників; вчителів української і російської філології, вчителів філології та мистецтва тощо.

Керівник (голова) МО обирається з числа педпрацівників на загальних зборах методичного об'єднання. Це має бути вчитель з відповідною фаховою освітою – спеціаліст першої або вищої кваліфікаційної категорії зі стажем роботи за фахом не менше 5 років. Голова МО обирається терміном на 2 роки й підпорядковується заступнику директора з навчальної роботи (науково-методичної, методичної, навчально-виховної), який опікується методичною роботою закладу освіти за напрямом «Гуманітарні науки» чи відповідною предметною галуззю [48]. Методист (за наявності його в ЗСО) виконує консалтингову, фасилітаторську функцію відносно кожного педагога.

Керівництво методичним об'єднанням є громадським навантаженням. Однак за рішенням загальних зборів працівників до Статуту може бути

включено різні види заохочень за методичну діяльність педагогів. Зокрема за керівництво МО можуть бути передбачені додаткові вихідні під час літніх канікул (їхня кількість прописується в Статуті); можливе матеріальне заохочення вчителів у вигляді премій за окремі значні досягнення (наприклад: перемоги та призові місця у фахових конкурсах; перемоги та призові місця підготовлених педагогом учнів на предметних олімпіадах, конкурсах, МАН).

Наприкінці кожного навчального року (квітень – травень) голови методичних об'єднань готують звіт про виконану роботу в методичному об'єднанні за рік, у якому викладаються завдання, що стояли перед об'єднанням, методи й шляхи їхнього досягнення, отримані результати, проблеми, що виникли, й визначаються основні завдання й коротка програма діяльності на наступний рік. За підсумками методичної роботи протягом навчального року директором робиться наказ по закладу освіти [66]

Після визначення основних завдань і заходів для методичного об'єднання заступником директора з методичної роботи голова МО укладає «План роботи методичного об'єднання на навчальний рік». У ньому має зазначатися, хто й що повинен робити, в які строки й у який спосіб, і включати всі необхідні рішення. План стає передумовою для укладання докладних календарних графіків, розкладів і т.п.

Найбільш раціональним є системний підхід до планування методичної роботи. Він передбачає відображення методичної роботи у всіх видах планування навчально-виховної роботи в школі в тісному взаємозв'язку зі спеціальними планами діяльності різних шкільних методичних об'єднань. Системний підхід передбачає також забезпечення тісного взаємозв'язку методичної роботи з усіма видами й формами підвищення кваліфікації вчителів поза школою.

Керівник методичного об'єднання вчителів-словесників здійснює *багатоступеневе, наскрізне й багатоетанне* планування роботи.

Багатоступеневість планування пов'язана з відмінністю в характері заходів. При плануванні можна виділити 3 основні групи заходів:

1. Заходи, проведення яких вимагає залучення всього педагогічного колективу методичного об'єднання: засідання педагогічної ради, проведення конференцій, засідання методичного об'єднання і т.п.
2. Заходи, проведення яких пов'язане з участю окремих вчителів методичного об'єднання: професійні конкурси, робота творчих груп, експериментальна робота, круглі столи, семінари, творчі звіти, робота в журі, різних комісіях та ін.
3. Заходи, проведення яких вимагає залучення допоміжних служб школи або інших стейкхолдерів (День дитячої книги – бібліотека, проведення психологічного тестування – психологи, анкетування вчителів – психологи і адміністрація школи, конференція – викладачі й студенти ЗВО, представники інших шкіл та ін.).

Характер заходів визначає пріоритет у послідовності розробки пропозицій щодо їх планування: 1 група – 2 група – 3 група.

Наскрізним планування є в силу необхідності узгодження і взаємної ув'язки планів, що розробляються методичним об'єднанням, з планами заступників з методичної, навчальної, виховної роботи та керівниками служб школи.

Багатоетапність планування роботи методичного об'єднання пов'язана з особливостями її організації в масштабі школи. Цільова установка першого етапу – підготовка головами методичних об'єднань пропозиції щодо планування основних заходів. Метою другого етапу є безпосереднє планування основних заходів після отримання завдань і виписок з планів-графіків проведення заходів, що розробляються Управлінням освіти й адміністрацією школи.

Центральне місце в плануванні займають завдання календарного планування, тобто погоджування заходів у часі між собою й із можливостями інших методичних об'єднань. У найпростішому випадку параметри

календарного плану становлять дати початку й закінчення кожного заходу, їх тривалість і необхідні ресурси (кадрові, науково-методичні, матеріально-технічні). Існують різні способи відображення календарного плану. Найпоширеніші календарні плани у вигляді лінійних діаграм і списків робіт. Досвід показує, що найбільш прийнятним для голів методичних об'єднань є календарний план у вигляді таблиці.

План роботи методичного об'єднання включає такі компоненти:

- методична проблема, над якою працює заклад освіти;
- методична проблема, над якою працює методичне об'єднання;
- мета й завдання методичного об'єднання на новий навчальний рік;
- міські, районні й загальношкільні заходи;
- навчально-виховна робота в методичному об'єднанні;
- методична робота в методичному об'єднанні;
- удосконалення навчально-методичного забезпечення.

Тему, мету й основні завдання діяльності методичне об'єднання формує, виходячи із загальношкільних завдань з урахуванням специфіки роботи вчителів-словесників.

Орієнтовна структура плану роботи методичного об'єднання:

I. Підсумки роботи за минулий рік.

II. Основні задачі й напрямки роботи в новому навчальному році.

III. Зміст, форми й види методичної роботи.

До річного плану методичної роботи додається календарний план роботи методичного об'єднання на півріччя, в якому вказується час і місце проведення групових занять членів методичного об'єднання для їх включення в загальношкільний календарний план роботи з кадрами [25].

Перше (серпневе) засідання методичного об'єднання вчителів-словесників закладу освіти в новому навчальному році є організаційним і охоплює такі питання:

1. Аналіз роботи МО за попередній навчальний рік.

2. Уточнення методичної проблеми МО та кожного з учителів у його складі.
3. Визначення основних завдань на новий навчальний рік.
4. Ознайомлення з методичними вимогами до викладання навчальних предметів на новий навчальний рік [20]. Уточнення вимог до критеріїв оцінювання, узгодження кількості і видів контролю, порядку заповнення класних журналів.
5. Перевірка навчально-методичного забезпечення з предметів.
6. Узгодження календарно-тематичного планування.
7. Оновлення інформації в банку даних на вчителів і учнів. Знайомство з новими вчителями, співбесіда з молодими вчителями (якщо такі є).
8. Складання графіка атестації вчителів.

Вересневе засідання дозволяє більш предметно зосередитися на плануванні подальшої роботи методичного об'єднання, оцінити перспективи щодо роботи з учнівським контингентом, участі в навчальних та професійних конкурсах. Протягом засідання вирішуються такі питання:

1. Вибір форм і можливостей підвищення кваліфікації, складання графіка проходження курсів та інших форм підвищення кваліфікації [34; 39; 53].
2. Затвердження плану роботи методичного об'єднання на поточний навчальний рік.
3. Складання графіка проведення у вересні-жовтні вступних / корекційних контрольних робіт (контрольні зрізи у випускних класах у формі ДПА і ЗНО) для визначення рівня навченості дітей, виявлення проблемних учнів. Розробка та затвердження текстів контрольних робіт.
4. Затвердження кандидатур на участь у всеукраїнському конкурсі фахової майстерності «Учитель року» [69; 71], інших фахових і творчих конкурсах (регіональних, всеукраїнських, міжнародних).

5. Складання графіка проведення шкільного етапу предметних олімпіад (українська мова та література, російська мова та зарубіжна література), конкурсу знавців української мови ім. Петра Яцика, мовно-літературного конкурсу імені Тараса Шевченка [47].
6. Формування списку учнів, які писатимуть науково-дослідницькі роботи, для зарахування в очно-заочну школу здібної учнівської молоді регіонального відділення Малої академії наук [51; 47].
7. Узгодження списку шкільної команди для участі в I етапі Турніру юних журналістів [47].
8. Планування проведення предметних тижнів: української мови і літератури, російської мови і літератури, зарубіжної літератури, мистецтва (залежно від предметного складу МО), Дня слов'янської писемності, Дня рідної мови, Шевченківських свят, Дня соборності України.
9. Складання графіка роботи факультативів, гуртків (журналістики, театрального, літературного).
10. Планування графіка відвідування уроків молодих і нових вчителів.

У жовтні робота методичного об'єднання вчителів-словесників зосереджується на таких напрямках:

1. Розробка завдань і проведення шкільного етапу предметних олімпіад (українська мова та література, російська мова та зарубіжна література), мовно-літературного конкурсу імені Тараса Шевченка [47].
2. Робота з учнями щодо проведення й написання наукового дослідження для I етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України [47].
3. Корекція і затвердження плану проведення предметних тижнів, Дня слов'янської писемності.

4. Аналіз проведених у вересні-жовтні вступних / корекційних контрольних робіт (контрольні зрізи у випускних класах у формі ДПА і ЗНО) для визначення рівня навченості дітей, виявлення проблемних учнів. Підготовка звіту для педради із пропозиціями щодо підвищення якості підготовки од ДПА і ЗНО.
5. Контроль за дотриманням єдиного орфографічного режиму та якості перевірки зошитів з української мови і літератури, російської мови, зарубіжної літератури.

Протягом листопада методичне об'єднання вчителів-словесників охоплює такі види діяльності:

1. Взаємовідвідування уроків, організація майстер-класів, тренінгів, семінарів, конференцій тощо.
2. Надання допомоги учителю-учаснику всеукраїнського конкурсу фахової майстерності «Учитель року» [69; 71].
3. Розробка й проведення заходів до Дня слов'янської писемності
4. Проведення шкільного етапу конкурсу знавців української мови ім. Петра Яцика [47].
5. Підготовка дітей і забезпечення їх участі в міському етапі предметних олімпіад (українська мова та література, російська мова та зарубіжна література), мовно-літературного конкурсу імені Тараса Шевченка [47].
6. Робота з учнями щодо оформлення наукового дослідження до І етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України [47].

У грудні вчителі методичного об'єднання супроводжують участь дітей в обласному етапі мовно-літературного конкурсу імені Тараса Шевченка; у міському етапі Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України [47]; проводять тематичні контрольні роботи й виставляють семестрові оцінки; готують звіт про успішність учнів для педагогічної ради.

За рішенням педради у грудні або в січні проводяться контрольні зрізи у випускних класах у формі ДПА і ЗНО, аналізуються й порівнюються з попередніми для діагностики найбільш проблемних учнів, рівень яких не покращився за півріччя. Керівник МО готує звіт для заступника директора із пропозиціями щодо індивідуальної роботи з учнями.

У січні на засіданні МО здійснюється корекція плану роботи на II семестр; проводиться День соборності України. У січні-лютому продовжується робота з обдарованими дітьми щодо участі в обласних етапах предметних олімпіад (українська мова та література, російська мова та зарубіжна література), конкурсу знавців української мови ім. Петра Яцика, Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України [47].

У лютому здійснюється контроль за курсовою перепідготовкою (іншими формами підвищення кваліфікації) вчителів, які атестуються; проводиться День рідної мови; уточнюється план проведення Шевченківських свят; відбувається взаємовідвідування відкритих уроків і позаурочних заходів.

Березневе засідання методичного об'єднання підсумовує роботу у таких напрямках:

1. Проведення Шевченківських свят, предметних тижнів.
2. Результативність участі дітей у предметних олімпіадах (українська мова та література, російська мова та зарубіжна література), конкурсі знавців української мови ім. Петра Яцика, мовно-літературному конкурсі імені Тараса Шевченка, Турнірі юних журналістів, Всеукраїнському конкурсі-захисті науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України [47].
3. Результативність участі вчителів у всеукраїнському конкурсі фахової майстерності «Учитель року» [69; 71], інших фахових і

творчих конкурсах, конференціях (регіональних, всеукраїнських, міжнародних).

4. Діагностика викладання навчального предмету вчителями, які атестуються, підготовка до проведення педради, оформлення інформаційно-аналітичної документації.

У квітні методичним об'єднанням проводиться інструктивно-методичний семінар, на якому підсумовується:

1. Результати атестації вчителів МО.
2. Участь педагогів у міських формах методичної роботи.
3. Плануються й узгоджуються заходи щодо роботи з випускниками (підготовка до державної педагогічної атестації, зовнішнього незалежного оцінювання).

Протягом квітня проводяться контрольні зрізи у випускних класах у формі ДПА і ЗНО, виконується їх аналіз і порівняння з попередніми зрізами для діагностики якості викладання предмета. Здійснюється аналіз інноваційної діяльності вчителів, підсумовується участь у міських формах методичної роботи, аналізується робота МО з метою виявлення пробілів.

На травневому засіданні методичного об'єднання здійснюється загальний підсумковий аналіз роботи МО:

1. Аналіз виконання навчальних програм.
2. Аналіз видавничої діяльності вчителів об'єднання.
3. Планування роботи літньої науково-дослідницької школи.
4. Планування методичної, експериментальної та інноваційної роботи на наступний навчальний рік.

За підсумками роботи складається звітна документація кожним учителем, керівник МО складає звітно-аналітичну документацію за кожним з напрямків роботи й оприлюднює результати на педраді.

Таким чином, робота методичного об'єднання вчителів-словесників носить циклічний системний характер. При правильній організації роботи методичне об'єднання може: попередити можливі помилки, прорахунки,

невдачі в роботі вчителів; порекомендувати дієві засоби, прийоми й методи, які допомагають розкрити найбільш важкі теми навчальних програм; узагальнити й поширити кращий досвід; впровадити технічні засоби; організувати кабінетну систему; організувати навчання з елементами дистанційної освіти. Члени об'єднання тримають один одного в курсі новинок наукової, методичної літератури, питань педагогіки й психології, спільно розглядають плани самоосвіти, заслуховують звіти кожного по ходу цієї роботи. І все це спрямовано на вирішення основного завдання – досягти високого науково-теоретичного рівня викладання.

2.3. Керівництво методичною роботою вчителів зарубіжної літератури

Керівництво методичною роботою окремого вчителя здійснюється на різних рівнях:

1. Всеукраїнський: Міністерство освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти, Український інститут розвитку освіти, Національна академія наук України, Національна академія педагогічних наук України, Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди, Інститут обдарованої дитини НАПН України, Університет менеджменту освіти НАПН України та його підрозділ Центральний інститут післядипломної освіти, Український відкритий університет післядипломної освіти, Національний центр «Мала академія наук України».
2. Регіональний: обласні інститути післядипломної педагогічної освіти, регіональні відділення Малої академії наук України.
3. Місцевий: міські (районні) управління (департаменти) освіти, міські (районні) науково-методичні центри (кабінети) (відтепер – центри професійного розвитку педагогічних працівників).
4. Шкільний: педагогічна рада, науково-методична рада, шкільний методист, шкільне методичне об'єднання.

5. Особистий: самоосвіта, самостійна наукова, методична, дослідницька, експериментальна діяльність педагога.

Розглянемо вказану вертикаль у розрізі методичної роботи вчителя зарубіжної літератури.

1. Всеукраїнський рівень.

Міністерство освіти і науки України регламентує методичну діяльність учителя зарубіжної літератури через низку нормативно-правових документів, серед яких безпосередній вплив мають навчальні програми [36; 37; 38], Інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчального предмету [20], Перелік навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників [45].

Навчальні програми з зарубіжної літератури укладаються колективами авторів на підставі Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 23. 11. 2011 р. № 1392) з урахуванням Державного стандарту початкової загальної освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 20. 04. 2011 р. № 462) та відповідно до положень «Концепції Нової української школи» (2016). Програми містять перелік художніх творів, укладений відповідно до вікових особливостей дітей і підлітків на підставі рекомендацій науковців, учителів, психологів, бібліотекарів, а також результатів досліджень кола дитячого й підліткового читання школярів різних вікових категорій.

Програма є основою для календарно-тематичного та поурочного планування, містить обов'язковий і варіативний компоненти (відповідно 80% до 20%), регламентує діяльність учителя й учнів. У кожному класі запропоновано теми й твори для обов'язкового текстуального вивчення, зокрема поетичні твори для вивчення напам'ять. Варіативний компонент забезпечується можливістю вибору (вчителем та учнями) творів у межах обов'язкових тем, а також для уроків вивчення сучасної літератури, розвитку мовлення, позакласного читання і для уроків із резервного часу. Вибір учнів (в окремих розділах і темах програми) вимагає від учителя відповідного

планування уроків, творчості, урахування читацьких інтересів молоді, здатності йти поруч зі своїми вихованцями, допомагати формуванню їхніх духовних потреб та естетичних смаків у сучасний період. Якщо твір, запропонований для альтернативного вивчення, не буде вибраний для текстуального вивчення, його можна вивчати на уроках позакласного читання [36].

Учитель має право розподіляти години на текстуальне вивчення творів, позакласне читання, розвиток мовлення з огляду на визначену кількість годин на опрацювання конкретного розділу. Він самостійно вибирає той чи той твір для вивчення із низки альтернативних текстів. Програма передбачає урахування духовних запитів і читацьких інтересів учнів, котрі можуть спільно з учителем вибрати для розгляду тексти сучасної літератури із запропонованого в програмі переліку.

Учитель творчо підходить до вибору методів, прийомів, технологій вивчення художніх текстів, способів їхнього аналізу та інтерпретації. Компетентнісний підхід потребує оновлення педагогічних технологій і методики викладання зарубіжної літератури, індивідуальної творчості вчителів, формування в освітньому процесі тісних партнерських стосунків, що ґрунтуються на постійному діалозі з учнями та повазі до їхньої думки. У зв'язку з упровадженням компетентнісного підходу потрібно створити ефективні технології не тільки оцінювання навчальних досягнень учнів учителем, а й самооцінки учнів, що дасть можливість школярам свідоміше й вільніше освоювати здобутки зарубіжної літератури [37; 38].

Інструктивно-методичні рекомендації [20] містять такі вказівки:

- *навчальні програми*, на основі яких учитель здійснює календарно-тематичне планування уроків [36; 37; 38];
- *ступінь академічної свободи вчителя в розподілі навчального часу*: учитель має право самостійно розподіляти години на текстуальне вивчення творів, розвиток мовлення, позакласне читання, ураховуючи визначену кількість годин на опрацювання конкретного розділу;

- *ступінь академічної свободи вчителя в доборі методів і прийомів роботи:* учитель має змогу вільно і творчо підійти до організації навчальної діяльності на уроках зарубіжної літератури з урахуванням конкретних умов викладання, читацьких інтересів учнів;
- *мова викладання:* викладання зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти здійснюють українською мовою, твори зарубіжних письменників у курсі зарубіжної літератури вивчають в українських перекладах;
- *можливість залучення іноземних мов:* для зіставлення можливе залучення перекладів, переспівів іншими мовами, якими володіють учні (англійською, німецькою, французькою тощо). За наявності необхідних умов бажаним є розгляд художніх текстів (у фрагментах або цілісно) мовами оригіналів. У такому разі предмет «Зарубіжна література» виконує додаткову функцію вдосконалення володіння учнями іноземними та іншими мовами;
- *кількість і види контролю знань:* з метою систематизації та упорядкування навантаження учнів протягом навчального року подається рекомендована кількість видів контролю в процесі вивчення зарубіжної літератури в кожному класі (мінімальна й обов'язкова для проведення в кожному семестрі). Учитель на власний розсуд може збільшити кількість видів контролю відповідно до рівня підготовленості учнів, особливостей класу тощо;
- *вимоги до оформлення й критерії оцінювання зошита з зарубіжної літератури:* «Під час оцінювання зошита із зарубіжної літератури слід ураховувати наявність різних видів робіт; грамотність (якість виконання робіт); охайність; уміння правильно оформлювати роботи (дотримання вимог до оформлення орфографічного режиму). Оцінку за ведення зошита із зарубіжної літератури виставляють у кожному класі окремою колонкою в журналі раз на місяць і враховують як поточну до найближчої тематичної. У разі відсутності учня на уроках протягом

місяця рекомендуємо в колонці за ведення зошита зазначати н/о (нема оцінки)» [20];

- *орієнтовні обсяги, критерії та методика оцінювання контрольного твору, оформлення запису в журналі*: оцінка за контрольний твір із зарубіжної літератури є середнім арифметичним за зміст і грамотність, яку виставляють у колонці з датою написання роботи, надпис у журнальній колонці «Твір» не роблять, обсяги контрольного твору вимірюються в сторінках і відповідають віковим особливостям учнів різних класів, для 10-11 враховується рівень (стандарт, профільний);
- оформлення результатів читання напам'ять: оцінку за читання напам'ять творів із зарубіжної літератури виставляють у колонку без дати з надписом «Напам'ять» [20].

У Переліку навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих Міністерством освіти і науки, що розміщений на офіційному сайті ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» зазначається навчальна та методична література з зарубіжної літератури, рекомендована МОН [45].

Інститут модернізації змісту освіти, Український інститут розвитку освіти регулюють створення навчального контенту: підручників і посібників з зарубіжної літератури. Міністерство освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти, Український інститут розвитку освіти та Національний центр «Мала академія наук України» організовують конкурсні змагання для учнівства і вчителів, зокрема предметні олімпіади (українська мова та література, російська мова та зарубіжна література, мови та літератури національних меншин), конкурс знавців української мови ім. Петра Яцика, мовно-літературний конкурс імені Тараса Шевченка, Турнір юних журналістів, Всеукраїнський конкурс-захист науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України [47], всеукраїнський конкурс фахової майстерності «Учитель року» [69; 71], інші фахові і творчі конкурси.

Підвищити кваліфікацію вчителів зарубіжної літератури може в закладах вищої освіти. На всеукраїнському рівні цим питанням займаються Національна академія наук України, Національна академія педагогічних наук України, Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди, Інститут обдарованої дитини НАПН України, Університет менеджменту освіти НАПН України та його підрозділ Центральний інститут післядипломної освіти, Український відкритий університет післядипломної освіти.

Національна академія наук України, Національна академія педагогічних наук України, Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди, Інститут обдарованої дитини НАПН України, Національний центр «Мала академія наук України» регулярно організовують всеукраїнські науково-практичні конференції, на яких педагоги й управлінці, зокрема вчителі зарубіжної літератури, можуть апробувати свої педагогічні ідеї та методичні нароби. Останнім часом, зі зміною порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних керівників [53], сертифікат про участь у конференції засвідчує підвищення кваліфікації педагога (із зазначенням годин та кредитів ЄКТС).

Університет менеджменту освіти НАПН України виконує функції Всеукраїнського навчального і науково-методичного центру післядипломної педагогічної та безперервної освіти, його підрозділ Центральний інститут післядипломної освіти спеціалізується на освіті дорослих, підвищенні кваліфікації педагогів, підготовці та атестації наукових кадрів, науково-методичному супроводі освіти. Український відкритий університет післядипломної освіти, на засадах взаємодії формальної, неформальної та інформальної освіти, забезпечує:

- приведення змісту післядипломної освіти і освіти дорослих у відповідність до європейських освітніх стандартів та цифровізації суспільства;
- модернізацію освітньої інфраструктури;

- розроблення навчально-методичного забезпечення діяльності закладів післядипломної освіти;
- впровадження інноваційних підходів неперервного розвитку особистості фахівця.

Існують також у мережі Інтернет різноманітні освітні портали, які надають учителю зарубіжної літератури можливість поділитися власним досвідом: «Всеосвіта», «На урок» та інші.

2. Регіональний рівень.

На регіональному рівні обласні управління (департаменти) освіти та обласні інститути післядипломної педагогічної освіти:

- адаптують до місцевих умов нормативно-правові документи всеукраїнського рівня, видаючи накази й розпорядження на регіон (область);
- регулюють проведення обласного етапу конкурсних змагань для учнівства і вчителів, зокрема предметних олімпіад (українська мова та література, російська мова та зарубіжна література, мови та літератури національних меншин), конкурсу знавців української мови ім. Петра Яцика, мовно-літературного конкурсу імені Тараса Шевченка, Турніру юних журналістів, Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України [47], Всеукраїнського конкурсу фахової майстерності «Учитель року» [69; 71], інших всеукраїнських фахових і творчих конкурсів;
- ініціюють проведення регіональних освітніх конкурсних змагань.

Моніторинг якості роботи закладів освіти області (загалом і за окремими напрямками) здійснює обласне управління освіти.

Обласні інститути післядипломної педагогічної освіти забезпечують учителю зарубіжної літератури можливість підвищення кваліфікації, спеціалізацію і стажування, науково-методичний супровід на засадах, визначених Галузевою Концепцією розвитку неперервної педагогічної освіти. Відповідно до «Національної стратегії розвитку освіти в Україні на

період до 2021 року» та нових проєвропейських законопроектів «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про післядипломну освіту».

Учитель зарубіжної літератури має можливість долучитися до методичної роботи у складі творчих груп за різними напрямками, на семінарах, тренінгах, конференціях, які організують обласні інститути післядипломної педагогічної освіти.

3. Міський рівень. Міські (районні) управління (департаменти) освіти, міські (районні) науково-методичні центри (кабінети) (відтепер – центри професійного розвитку педагогічних працівників).

4. Шкільний рівень докладно описаний вище (див. 2.2.).

5. Особистий рівень. Учитель зарубіжної літератури має можливість керувати своєю самоосвітою, самостійно обирати теми і напрямки наукової, методичної, дослідницької, експериментальної діяльності, звертатися по допомогу до спеціалістів різних рівнів (до шкільного методиста, у міські (районні) центри професійного розвитку педагогічних працівників, в обласні інститути післядипломної педагогічної освіти, у заклади вищої освіти України та світу тощо).

На особистому рівні керування методичною діяльністю основною проблемою стає не пошук тем і напрямів роботи, а особисте вміння педагога до самоорганізації. Реалізуватися учитель зарубіжної літератури може в межах закладу освіти, на рівні міста (району), області, всієї України, вийти на міжнародний рівень.

Таким чином, методична робота вчителя зарубіжної літератури здійснюється на різних рівнях: особистому, шкільному, місцевому, регіональному, всеукраїнському. Методична активність педагога залежить від його здатності до самоорганізації. Результат методичної роботи може бути реалізований як у межах закладу освіти, так і на міжнародному рівні.

Висновки до розділу 2

Управління закладом загальної середньої освіти здійснюють: засновник (засновники) або уповноважений ним (ними) орган; керівник закладу освіти; педагогічна рада; вищий колегіальний орган громадського самоврядування закладу освіти (загальні збори (конференція) колективу закладу освіти. Методичну вертикаль складає педагогічна рада, науково-методична рада, методист, методичні кафедри, методичні об'єднання, учитель-предметник. Можливе утворення тимчасових методичних комісій, яке дозволяє сконцентрувати зусилля педагогів на вирішенні окремих поточних методичних проблем.

Методична діяльність учителя-предметника, зокрема учителя зарубіжної літератури, це насамперед робота над індивідуальною, методичною, педагогічною, психологічною темою (проблемою). Ця тема не може бути кимось запропонована, вона має впливати з професійного інтересу вчителя, спонукати до пошуку, досліджень, експериментів, глибокого вивчення й апробації.

Алгоритм організації методичної роботи в школі включає такі кроки:

- 1) виступи керівництва школи з роз'ясненням актуальності й сутності роботи з обраної проблеми;
- 2) підготовка навчально-методичної та організаційно-педагогічної документації;
- 3) діяльність педагогічної ради методичних об'єднань і громадських організацій учителів з обраної теми;
- 4) комплектування творчих груп учителів, що забезпечували створення передового досвіду роботи з певної проблеми і його пропагування серед усіх учителів;
- 5) організація самоосвіти, проведення семінарів у процесі творчої роботи над обраною темою;
- 6) показ досвіду за допомогою відкритих заходів, виставок первинної документації вчителів і робіт учнів;
- 7) особистий приклад керівника школи;
- 8) оперативна практична допомога керівників школи й методичних об'єднань учителям, що працюють над обраною проблемою;
- 9) підбиття підсумків кожного етапу роботи й постановка нових близьких, середніх і далеких перспектив;
- 10) заохочення найбільш

сумлінних, творчих працівників, створення атмосфери доброзичливості й готовності допомогти товаришеві при виникненні труднощів у роботі.

Методичне об'єднання (МО) вчителів-словесників закладу освіти формується в залежності від кількості педагогів у штаті, їх завантаженості та від рішень педагогічної ради закладу щодо розбудови системи методичної роботи й мінімальної кількості педагогів у МО. Керівник методичного об'єднання вчителів-словесників здійснює багатоступеневе, наскрізне й багатетапне планування роботи. До річного плану методичної роботи додається календарний план роботи методичного об'єднання на півріччя, в якому вказується час і місце проведення групових занять членів методичного об'єднання для їх включення в загальношкільний календарний план роботи з кадрами. Робота методичного об'єднання вчителів-словесників носить циклічний системний характер.

Керівництво методичною роботою окремого вчителя здійснюється на різних рівнях:

1. Всеукраїнський: Міністерство освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти, Український інститут розвитку освіти, Національна академія наук України, Національна академія педагогічних наук України, Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди, Інститут обдарованої дитини НАПН України, Університет менеджменту освіти НАПН України та його підрозділ Центральний інститут післядипломної освіти, Український відкритий університет післядипломної освіти, Національний центр «Мала академія наук України».
2. Регіональний: обласні інститути післядипломної педагогічної освіти, регіональні відділення Малої академії наук України.
3. Місцевий: міські (районні) управління (департаменти) освіти, міські (районні) науково-методичні центри (кабінети) (відтепер – центри професійного розвитку педагогічних працівників).
4. Шкільний: педагогічна рада, науково-методична рада, шкільний методист, шкільне методичне об'єднання.

5. Особистий: самоосвіта, самостійна наукова, методична, дослідницька, експериментальна діяльність педагога.

Учитель зарубіжної літератури має можливість керувати своєю самоосвітою, самостійно обирати теми і напрямки наукової, методичної, дослідницької, експериментальної діяльності, звертатися по допомогу до спеціалістів різних рівнів (до шкільного методиста, у міські (районні) центри професійного розвитку педагогічних працівників, в обласні інститути післядипломної педагогічної освіти, у заклади вищої освіти України та світу тощо).

РОЗДІЛ 3

ПРАКТИКА УПРАВЛІННЯ КОНТРОЛЬНО-ОЦІНЮВАЛЬНИМ ПРОЦЕСОМ ПРИ ВИВЧЕННІ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

3.1. Управління навчальною діяльністю учнів в аспекті контролю та оцінювання навченості з зарубіжної літератури

Процедура оцінювання в освіті завжди займала пріоритетне місце і пов'язувалась з оцінюванням знань, умінь і навичок. Педагогічну дійсність можна виміряти (оцінити) через якість і кількість. Якість традиційно розвивається через опис ознак, кількість ототожнюється з мірою числом. Оцінити – значить проаналізувати якісний стан об'єкта, кінцевий результат якоїсь діяльності [6].

Контроль та оцінювання навченості учнів з літератури відбувається відповідно до нормативної бази, що забезпечує освітній процес, реалізацію загальної мети базової середньої освіти та основних завдань вивчення зарубіжної літератури в школі.

Оцінювання результатів навчання учнів у закладах загальної середньої освіти урегульовано такими документами: 1) Закон України «Про повну загальну середню освіту» (стаття 17); 2) Порядок переведення учнів (вихованців) закладу загальної середньої освіти до наступного класу, затверджений наказом Міністерства освіти і науки України 14.07.2015 № 762 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 08.05.2019 № 621), зареєстрований в Міністерстві юстиції України 30.07.2015 за № 924/27369; 3) Про затвердження орієнтовних вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти Наказ МОН № 1222 від 21.08.13 року (зі змінами, внесеними згідно з наказом МОН № 1009 від 19 серпня 2016 року) [64]; 4) Інструкція з ведення класного журналу 5-11(12)-х класів загальноосвітніх навчальних закладів, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 03.06.2006 № 496; 5) Інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних

предметів у закладах загальної середньої освіти у 2020/2021 навчальному році.

Зарубіжна література у 2020/2021 навчальному році в 5 – 9 класах буде вивчатися за навчальною програмою зі змінами, затвердженими наказом МОН від 07.06.2017 № 804; у 10-11 класах – за навчальними програмами (рівень стандарту та профільний рівень), що затверджені наказом МОН від 23.10.2017 № 1407.

Метою базової загальної середньої освіти є розвиток і соціалізація особистості учнів, формування у них національної самосвідомості, загальної культури, світоглядних орієнтирів, екологічного стилю мислення і поведінки, творчих здібностей, дослідницьких і життєзабезпечувальних навичок, здатності до саморозвитку й самонавчання в умовах глобальних змін і викликів [36, с. 2].

Основними завданнями вивчення зарубіжної літератури в основній школі є:

1. формування стійкої мотивації до читання художньої літератури, до вивчення зарубіжної літератури як скарбниці духовних цінностей людства;
2. ознайомлення учнів із найкращими зразками оригінальної й перекладної літератури («золотого» фонду класики та сучасної);
3. поглиблення уявлень про специфіку художньої літератури як мистецтва слова;
4. формування читацької та мовленнєвої культури;
5. розвиток умінь і навичок учнів сприймати, аналізувати й інтерпретувати літературний твір у культурному контексті, у зв'язках з іншими видами мистецтва, в аспекті актуальних питань сучасності й становлення особистості;
6. активізація інтересу до вивчення іноземних мов у процесі читання творів зарубіжних письменників;

7. формування поваги до різних мов, культур, традицій, толерантного ставлення до всіх рас, народів, народностей і національностей;
8. виховання любові до української мови і літератури як органічного складника світової культури, прагнення до збереження рідної мови, національних традицій і цінностей в умовах глобалізації світу;
9. формування духовного світу особистості, її високої моралі, ціннісних орієнтацій;
10. розвиток творчих здібностей, культури спілкування, критичного мислення;
11. формування етичних уявлень та естетичних смаків;
12. розширення культурно-пізнавальних інтересів особистості [36, с. 7].

Відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти програма із зарубіжної літератури для 5–9 класів забезпечує розвиток ключових компетентностей (уміння вчитися, спілкуватися державною, рідною та іноземними мовами, інформаційно-комунікаційної, соціальної, громадянської, загальнокультурної), а також спрямована на формування літературної компетентності, яка передбачає:

1. розуміння учнями літератури як невід'ємної частини національної і світової художньої культури;
2. усвідомлення специфіки літератури як мистецтва слова, її гуманістичного потенціалу й місця в системі інших видів мистецтва;
3. знання літературних творів, обов'язкових для вивчення, ключових етапів і явищ літературного процесу, основних світоглядних позицій видатних письменників, усвідомлення їхнього внеску в скарбницю світової культури;
4. оволодіння основними літературознавчими поняттями й застосування їх у процесі аналізу та інтерпретації творів;
5. формування якостей творчого читача та розвиток читацького досвіду;

6. уміння й навички створення усних і письмових робіт різних жанрів;

7. уміння орієнтуватися у світі художньої літератури й культури (класичної та сучасної), оцінювати художню вартість творів, порівнювати їх (у різних перекладах; в оригіналах і перекладах, переспівах; утілення в інших видах мистецтва тощо).

Складниками літературної компетентності є емоційно-ціннісна, літературознавча, загальнокультурна, компаративна компетенції особистості, які мають бути сформовані поступово під час вивчення зарубіжної літератури.

Формування літературної компетентності та її складників тісно пов'язано з формуванням комунікативної компетентності, розвитком умінь і навичок володіння учнями українською мовою, а також іноземними мовами, видами мовленнєвої діяльності, основами культури усного і писемного мовлення [36, с. 9].

Очікуваними результатами навчально-пізнавальної діяльності учнів, за вибраними модулями та компетентностями, є такі.

1. Модуль «Священні книги людства».

Ключові компетентності: учень (учениця) усвідомлює розмаїття культур різних країн, місце української літератури у світовому історико-літературному процесі.

Предметні компетентності: учень (учениця): розрізняє поняття «культура» і «література»; розуміє поняття «літературний процес»; називає основні епохи (періоди) літературного процесу в різних країнах; характеризує поняття «літературний напрям», «літературна течія», розрізняє їх (як ціле та часткове); дає визначення понять «рід літератури», «епос», «лірика», «драма», називає їхні характерні ознаки, демонструє прикладами з прочитаних творів.

2. Модуль «Середньовіччя»

Ключові компетентності: учень (учениця): цінує красу природи, сприймає людину як частку навколишнього світу; усвідомлює вплив історичних подій на долю людини, висловлює судження щодо активної громадянської позиції; розуміє вплив позитивного мислення на відновлення душевної рівноваги.

Предметні компетентності: учень (учениця): знає і пояснює хронологічні межі доби Середньовіччя, основні ознаки й тенденції розвитку середньовічних літератур Заходу і Сходу; називає видатних представників середньовічної літератури Заходу і Сходу, визначає їхній внесок у розвиток світової культури; характеризує історичний і культурний контекст розвитку середньовічних літератур; розповідає про основні віхи життя й творчості письменників (твори яких передбачені для текстуального вивчення), про їхню роль у розвитку національних літератур; показує вплив релігії, філософії на художню літературу на прикладі прочитаних текстів; знає ключові періоди й жанри середньовічної літератури на Заході та Сході; дає визначення жанрів «героїчний епос» (середньовічний), «рубайі», «сонет», виділяє їхні жанрові ознаки у прочитаних творах; виявляє основні теми й мотиви в ліриці митців; визначає символи та їхній прихований зміст у творах поетів; характеризує образ ліричного героя у текстах, рекомендованих програмою; знає історичну основу «Пісні про Роланда» та особливості її художнього втілення у творі; переказує, аналізує й інтерпретує окремі частини (епізоди) «Пісні про Роланда»; характеризує образи персонажів «Пісні про Роланда» (Роланд, Карл, Ганелон), визначає засоби їхнього художнього зображення (на прикладі уривків із тексту); висловлює власне ставлення до персонажів та їхніх вчинків; порівнює художні образи персонажів «Пісні про Роланда» (Роланд – Ганелон, Карл – Ганелон); виявляє риси фольклору в «Пісні про Роланда»: символи, повтори, постійні епітети, метафори тощо (на прикладі уривків із тексту за вибором учня); зіставляє образи ліричних героїв у східній поезії (Лі Бо, Ду Фу, Омар Хайям); виявляє актуальний зміст середньовічних творів, вічність порушених у них

проблем; знає українських перекладачів середньовічних творів; виявляє особливості художньої мови творів митців (в українських перекладах).

3. Модуль «Відродження».

Ключові компетентності: учень (учениця) виявляє повагу до людини, усвідомлює роль кохання і дружби, засуджує розбрат між людьми, розуміє гуманістичні ідеали; цінує людське життя; висловлює думку щодо необхідності виявлення ініціативи для досягнення мети, критично оцінює засоби досягнення поставленої мети.

Предметні компетентності: учень (учениця) знає хронологічні межі Відродження, особливості світоглядного перевороту того часу, історичний і культурний контекст, роль античності в розвитку літератури; визначає риси гуманізму в літературних творах доби Відродження; розповідає про ключові віхи життя й творчості митців, розкриває їхній внесок в історію національних літератур і світової культури; дає визначення поняття «сонет», виявляє особливості його структури у творах Ф. Петрарки і В. Шекспіра; визначає провідні теми, мотиви в ліричних творах письменників (сонетах), розкриває специфіку художнього втілення високого почуття кохання; характеризує образ ліричного героя в сонетах Ф. Петрарки, В. Шекспіра; зіставляє образи героїнь у сонетах митців; порівнює оригінали й художні переклади сонетів В. Шекспіра (за умови володіння англійською мовою); розкриває загальнолюдський зміст вічних образів ренесансних творів (Ромео і Джульєтта, Дон Кіхот і Санчо Панса); виявляє жанрові особливості творів («Ромео і Джульєтта», «Дон Кіхот»); аналізує ліричні твори (цілісно), драматичні і прозові твори (в окремих частинах і цілісно), виявляє в них морально-філософські проблеми, засоби художньої виразності; розкриває особливості художньої мови творів (в оригіналах і перекладах), наводить відповідні приклади, цитати; знає про втілення сюжетів, образів, мотивів ренесансної літератури у світовому мистецтві (1-2 твори за вибором); називає відомих українських перекладачів творів доби Відродження; виявляє окремі

особливості відтворення перекладачем тексту оригіналу засобами української мови (за умови володіння іноземною мовою).

4. Модуль «Бароко та класицизм».

Ключові компетентності: учень (учениця): розрізняє істинні та фальшиві цінності, розуміє необхідність шанобливого ставлення до людини незалежно від її соціального стану; усвідомлює важливість здорового глузду; висловлює критичне судження щодо різних моделей поведінки людини.

Предметні компетентності: учень (учениця): визначає провідні ознаки бароко як художнього напрямку; розкриває специфіку барокового світосприйняття у прочитаних творах; виявляє у поетичному тексті провідні теми, ідеї, символи бароко, розкриває їхній філософський зміст; аналізує образ ліричного героя вірша, виявляє засоби його створення (монолог, риторичні питання, заглиблення у внутрішній світ, епітети, метафори та ін.), наводить відповідні цитати; розповідає про чинники формування класицизму як літературного напрямку (історичні, філософські, естетичні); називає основні ознаки класицизму, демонструє їх на прикладі комедії Мольєра «Міщанин-шляхтич», а також на прикладі творів (1-2 за вибором) класицистичного мистецтва (живопису, архітектури та ін.); дає визначення поняття «комедія», відрізняє від поняття «трагедія» (що вивчалось раніше); виявляє ознаки комедії у творі Мольєра «Міщанин-шляхтич»; називає основні теми і проблеми в комедії Мольєра «Міщанин-шляхтич»; характеризує персонажів комедії «Міщанин-шляхтич» (окремо і в порівнянні); дає визначення понять «сатира», «сарказм», знаходить приклади сатири й сарказму та інших видів комічного (гумор, іронія), установлює їхню роль у тексті; розкриває сутність морального уроку, утіленого митцем засобами комедії; виявляє зв'язок комедії Мольєра з народним мистецтвом [36, с. 39-41].

Рекомендована кількість видів контролю. Поданий у таблиці розподіл годин є мінімальним і обов'язковим для проведення в кожному семестрі. Учитель на власний розсуд може збільшити кількість видів контролю

відповідно до рівня підготовленості учнів, особливостей класу тощо. Унаочнимо у таблиці види контролю із зарубіжної літератури для 8 класу.

Таблиця 3.1

**Обов'язкова кількість видів контролю із зарубіжної літератури в
8 класі**

1. Контрольні роботи у формі:	I семестр	II семестр
а) контрольного класного твору	1	1
б) виконання інших завдань (тестів, відповідей на запитання)	2	2
2. Уроки розвитку мовлення (у+п)	2	2
а) уроки позакласного читання	2	2
3. Перевірка зошитів	4	5

Зазначимо, також, що орієнтовний обсяг письмового твору, складеного учнем: 2 – 2,5 сторінки [20].

Учитель зарубіжної літератури відображає прописані види контролю в календарно-тематичному плануванні уроків, складає графік контрольних робіт, який надає заступнику директора з навчальної роботи. Заступник директора складає загальний графік контрольних робіт, регулює навчальне навантаження учнів і контролює виконання.

Залежно від виду контролю, учитель зарубіжної літератури добирає або створює методично обґрунтовані контрольні-вимірювальні матеріали, які в комплексі дозволяють перевірити рівень розвитку ключових та предметних компетентностей з теми.

За підсумками контролю учитель зарубіжної літератури виводить тематичні, семестрові та річну оцінки, надає звіт керівнику методичного об'єднання вчителів-словесників. Керівник МО звітує заступнику директора про якість роботи методичного об'єднання, заступник директора представляє на педраді загальний аналіз успішності, якості знань і продуктивності роботи по методичних об'єднаннях.

Результативність діяльності вчителя знаходить відображення в результатах атестації, може бути винагороджена грамотами, похвальними листами, преміями (або, за неналежне виконання службових обов'язків, доганами).

Таким чином, проаналізовано управління навчальною діяльністю учнів в аспекті контролю та оцінювання навченості з зарубіжної літератури.

3.2. Приклади контрольно-вимірювальних матеріалів

3.2.1. Модуль «Священні книги людства»

Літературний диктант

(За кожную правильну відповідь учні отримують по 1 балу)

1. Яку назву має дошка або плита з написаним на ній текстом, зазвичай священним? (скрижаль)
2. Назвіть священні книги християнства (Біблія), ісламу (Коран), індуїзму (Веди), буддизму (Трипітака), юдаїзму (Танах).
3. На чому базуються священні книги людства? (міфологія, фольклор)
4. Скільки збірок та які входять до Вед? (чотири: Рігведа, Самаведа, Яджурведа, Атхарваведа)
5. Як по-іншому називається Біблія? (Священне Письмо)
6. Хто з українських поетів використав як ілюстративний матеріал гімни з Рігведи? (Леся Українка)
7. З яких частин складається Біблія? (з двох – Старий та Новий Заповіти)
8. Скільки фрагментів містить Коран? (114, вони називаються «сури»)
9. В якому році побачив світ повний переклад Корана в Україні? (2013)
10. Скількома мовами написано Біблію? (трьома: давньоєврейською, арамейською, грецькою)
11. Яку притчу використав у своїй картині «Повернення блудного сина» Рембрандт ван Рейн? (притчу про блудного сина)

12. Яка книга стала джерелом натхнення для поетичної збірки Г. Сковороди «Сад божественних пісень»? (Біблія)

Тест

1. Чому священні книги особливі?

А) тому що вони дорого коштують

Б) тому що зберігають таємницю буття і передбачення світу, є словом самого Бога

В) тому що вони давні

Г) тому що вони в єдиному екземплярі.

2. Оберіть крилаті вислови з Біблії:

А) «Хто не працює, той не їсть»

Б) «Рай біля ніг матері»

В) «Прагніть випередити один одного в добрих справах»

Г) «Не хлібом єдиним»

3. Веди означає:

А) знання, мудрість

Б) книжка, знати

В) мудрість, щастя

Г) навчитись, дізнатись

4. Чому найдавніші манускрипти Вед не збереглися?

А) їх не записували

Б) їх знищили

В) зроблені з нетривкового матеріалу

Г) їх не берегли

5. Яка із збірок Вед є найдавнішою?

А) Яджурведа

Б) Самаведа

В) Атхарваведа

Г) Рігведа

6. Хто з українських письменників використовував гімни з Рігведи як ілюстративний матеріал?

А) Т. Шевченко

Б) М. Коцюбинський

В) П. Мирний

Г) Л. Українка

7. Хто не був біблійним автором?

А) Соломон

Б) Христос

В) рибалка Петро

Г) лікар Лука

Д) Понтій Пілат

8. Якими мовами написано Біблію?

- А) давньоєврейською Б) латиною
 В) арамейською Г) грецькою
 Д) арабською

9. Як розміщено матеріали у Корані?

- А) за алфавітом Б) безладно
 В) за об'ємом Г) за різном написання

10. Хто з українських перекладачів вперше переклав Коран?

- А) А. Кримський Б) Т. Шевченко
 В) І. Франко Г) Л. Українка

11. Хто з українських письменників зробив повний переклад Біблії українською мовою?

- А) П. Куліш Б) Л. Українка
 В) І. Нечуй-Левицький Г) І. Пулюй
 Д) І. Франко

Увага! Питання № 2, 7, 9, 12 мають декілька відповідей

ВІДПОВІДІ: 1 – б; 2 – а,г; 3 – а; 4 – в; 5 – г; 6 – г; 7 – б,д; 8 – а; 9 – а,в,г; 10 – в; 11 – а; 12 – а,в,г,д.

Цифровий диктант

1. II тис. до н. е (вторгнення до Індії племен арій)
2. XVI – V ст. до н. е. (укладання Вед)
3. XI ст. н.е. (зроблено найдавніші манускрипти, що збереглися до нашого часу)
4. II до н. е – II ст. н. е (укладали Біблію)
5. 40 років (Мойсей водив іудеїв пустелею)
6. VI ст до н. е. (записано в книзі Судів перекази про Соломона)
7. X ст н. е. (Новий Заповіт з Візантії потрапив до України)
8. 1581 рік (перше друковане видання Біблії церковнослов'янською мовою)
9. 570 рік (народився Мухаммед у Мекці)

10.630 рік (владу пророка визнала майже вся Аравія)

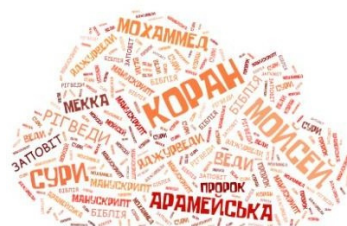
11. 2013 рік (побачив світ повний переклад Корану в Україні)

12.6 днів (за шість днів Господь створив світ)

За даним QR-кодом запропонуйте розгадати кросворд з теми «Священні книги людства»

Запишіть назви релігій, назву кожної священної книги та всі асоціації до кожної книги

3.2.2. Модуль «Середньовіччя»

Літературний диктант

1. Яка політична подія стала головною для появи епохи Середньовіччя? (загибель Римської імперії)
2. Які умови стали об'єднуючими для формування єдиної цивілізації? (мова та релігія)
3. На які види поділялись західноєвропейські літератури Середньовіччя? (церковно-релігійна, лицарська та міська)
4. Хто такі ваганти? (мандрівні студенти, які складали світські пісні «на випадок»)
5. Яку назву має міжнародний студентський гімн? («Гаудеамус»)
6. Наведіть приклади народного епосу різних країн? (Німеччина – «Пісня про Нібелунгів»; Іспанія – «Пісня про мого Сіда»; Франція – «Пісня про Роланда»; Київська Русь – билини про богатирів київських)
7. З чим пов'язано виникнення лицарської літератури? (з утвердженням лицарів як особливого стану всередині класу феодалів)
8. Які головні теми лірики трубадурів? (війна, кохання, мистецтво)

9. Яка головна тема вірша Лі Бо «Печаль на яшмовому ганку»? (туга й сум жінки, покинутої коханим)

10. В якому вірші ДуФу засуджує війну, закликає повернутися до мирного селянського життя? («Пісня про хліб і шовк»)

11. В якому жанрі став відомим Омар Хайям? (Рубаї)

12. Хто з українських перекладачів вперше повністю переклав «Божественну комедію» Данте? (Євген Дроб'язко)

Тест

1. Укажіть рамки доби Середньовіччя:

А) кінець V ст. – X ст.

Б) VI ст. – IX ст.

В) кінець V ст. – XV ст.

Г) IV ст. – VI ст.

2. Які жанри відносилися до літератури релігійного характеру?

А) історичні хроніки

Б) проповіді

В) лицарські романи

Г) життя святих

Д) творчість трубадурів

3. Яку назву мала найвідоміша збірка вагантів, знайдена у XIX столітті?

А) «буранські вірші»

Б) «буранські пісні»

В) «буранські збірки»

Г) «буранські казки»

4. У якому жанрі прославляв свою Беатриче Данте Аліг'єрі?

А) пісні

Б) трагедії

В) оди

Г) сонети

5. Скільки рукописів «Пісні про Роланда» дійшло до нас?

А) 5

Б) 6

В) 7

Г) 8

6. Скільки рядків має рубаї Омара Хайяма?

А) чотири

Б) три

В) п'ять

Г) два

7. Ким був Омар Хайям?

А) лікар

Б) вчитель

- В) філософ Г) зіздар
 Д) математик

8. Як ДуФу отримав придворний чин?

- А) розбагатів Б) обманув
 В) написав оду для імператора Г) купив

9. Якою мовою склали свої твори вагани?

- А) латиною Б) грецькою
 В) французькою Г) англійською

Увага! Питання № 2,7 мають декілька відповідей

ВІДПОВІДІ: 1 – в; 2 – а, б, г; 3 – б; 4 – г; 5 – в; 6 – а; 7 – в, г, д; 8 – в; 9 – в; 10 – а, в; 11 – б; 12 – а.

Цифровий диктант

1. XV ст. (доба Великих географічних відкриттів)
2. XI ст. (виникнення перших університетів)
3. XIX ст. (знайдено збірку поезії вагантів «CarminaBurana» «Буранські пісні»)
4. 701 – 762 рр. (роки життя Лі Бо)
5. 900 віршів (творча спадщина Лі Бо)
6. 1400 віршів (творчий доробок ДуФу)
7. 4 рядки (рубаї Омара Хайяма)
8. 1265 р (народився Данте Аліг'єрі)
9. 2 катрени та 2 терцети (композиція італійського сонету)
10. 1293 р (Данте оприлюднив свою першу збірку)
11. 1321 р (помер Данте)
12. 1300 р (Данте обраний членом флорентійської колегії 6 пріорів)

Запропонуйте учням
відсканувати QR – код та
виконати завдання

Розподіліть слова з хмаринки на 2 групи:
європейське Середньовіччя та Східне
Середньовіччя

3.2.3. Модуль «Відродження»

Літературний диктант

1. Завдяки чому розпочалося формування сучасних європейських націй та їхніх культурних традицій? (з'явилась міська культура, завдяки чому спільність життєвих інтересів городян, і, як слідство, поняття громадянства й національної приналежності)
2. Які ідеали були головними в епоху Ренесансу? (ідеал земної людини, яка є гармонійною, всебічно розвиненою)
3. Укажіть головний принцип епохи Ренесансу? (гуманізм як принцип людяності, заснований на повазі до прав і свободи особистості)
4. Яку назву мала головна збірка віршів Франческо Петрарка? («Канцоньєре» книга пісень)
5. Кого оспівував у своїх сонетах Петрарка? (кохану Лауру)
6. Чому виникло так зване «шекспірівське питання»? (тому що багато недостовірних відомостей про Шекспіра, є невідповідності у творчій біографії)
7. Чим відрізняється шекспірівський сонет від класичного італійського? (будовою та композиційним наповненням)
8. Сюжет трагедії Шекспіра «Ромео та Джульєтта» є «мандрівним». На чий твір спирався найімовірніше Шекспір? (Артур Брук)
9. Що було написано над входом до будівлі театру Шекспіра? («Весь світ лицедії»)

10. Коли у Сервантеса виникла ідея написати твір про людину, яка збожеволіла від читання лицарських романів? (під час перебування у в'язниці)

11. Які риси пародії на лицарський роман присутні в творі про Дон Кіхота? (герой – збіднілий гідальго; обладунок іржавий; кінь – худюща шкапа; Прекрасна Дама – селянка; кумедні подвиги, які перетворилися на шкоду для оточуючих)

12. Чому Дон Кіхот є «вічним образом»? (символізує собою духовно непереможну людину)

Тест

1. Що відображає назва Ренесанс?

- А) повернення інтересу до надбань античності
- Б) стати такими, як античні боги
- В) говорити та писати на латині та давньогрецькій мові
- Г) захоплюватись періодом античності

2. Оберіть варіант, в якому було названо винаходи того часу:

- А) компас, порох, підводний човен
- Б) мікроскоп, друкарський верстат, аеростат
- В) мікроскоп, аеростат, підводний човен
- Г) компас, порох, телескоп

3. Що НЕ є принципом епохи Відродження?

- А) особистість – центр світогляду
- Б) розвиток світської культури
- В) ідеал християнина, що живе молитвами і мріями про Царство небесне
- Г) розвиток світових релігій

4. Як було уславлено Петрарку як мислителя-гуманіста та лірика у 1341 році?

- А) дали багато грошей
- Б) нагородили титулом
- В) увінчали лавровим вінком
- Г) призначили «королем поетів»

5. Як перекладається назва головної збірки Франческо Петрарки «Канцоньєре»?

- А) «Книга сонетів»
- Б) «Книга пісень»

- В) «Книга віршів» Г) «Книга од»
6. Яку назву мав театр, заснований Шекспіром?
- А) «Шекспірівський» Б) «Глобус»
- В) «Лондонський» Г) «Королівський»
7. В якій країні вперше з'явився сюжет про трагічну загибель двох закоханих молодих людей?
- А) Англія Б) Франція
- В) Німеччина Г) Італія
8. Скільки років провів Сервантес у піратському полоні?
- А) 10 Б) 8
- В) 6 Г) 5
9. Укажіть жанр твору про Дон Кіхота?
- А) лицарський роман Б) лицарська трагедія
- В) повість Г) пародія на лицарський роман
10. Хто першим в українській літературі зробив переспів роману про Дон Кіхота?
- А) І. Франко Б) Л. Українка
- В) М. Коцюбинський Г) А. Перепадя
11. Коли побачила світ друга частина твору про Дон Кіхота?
- А) 1515 Б) 1615
- В) 1616 Г) 1614
12. Яка подія трапилась за 2 тижні до смерті Сервантеса?
- А) прийняв чернечий сан Б) розбагатів
- В) одружився Г) написав заповіт

Увага! Питання № 3,4 мають декілька відповідей

ВІДПОВІДІ: 1 – а; 2 – г; 3 – в,г; 4 – в,г; 5 – б; 6 – б; 7 – г; 8 – г; 9 – г; 10 – а; 11 – б; 12 – а.

Цифровий диктант

1. XIV – поч. XVII ст. (доба Відродження)

2. 1304 р (народився Франческо Петрарка)
3. 8 квітня 1341 р (Петрарка визнаний «королем поетів»)
4. 1327 р (Петрарка побачив Лауру в церкві Святої Клари)
5. 23 квітня 1564 р (день народження Вільяма Шекспіра)
6. 1599 р (трупа Шекспіра почала давати вистави в театрі «Глобус» в Лондоні)
7. 1613 р (Шекспір повернувся до Стенфорду – на – Ейвоні)
8. 1616 р (Шекспір помер)
9. 154 (сонети створив Шекспір)
10. 14 (рядків в сонеті)
11. 1603 р (вийшла збірка сонетів Шекспіра окремою книжкою)
12. 126 (сонет складається з 12 рядків)

Запропонуйте учням відсканувати QR – код та виконати завдання

Знайдіть трьох представників доби Відродження та героїв їхніх творів

3.2.4. Модуль «Бароко та класицизм»

Літературний диктант

1. Які найважливіші події XVII ст. ви можете назвати? (релігійні війни, буржуазна революція в Англії, абсолютна монархія у Франції, повстання у різних країнах)
2. Зазначте головну відмінність світогляду Відродження від бароко? (драматичні протиріччя особистості та світу)

3. Як перекладається слово «бароко»? (хімерний, схильний до надмірності)

4. Кому належить пальма першості в іспанській драматургії XVII століття? (Педро Кальдерон, Лопе де Вега)

5. Які жанри з'явилися в літературі українського бароко? (літописи, плач, панегірики)

6. Завдяки якому прозовому твору прославився поет Джон Донн? («Парадокси та проблеми»)

7. За що Донна було нагороджено почесним ступенем магістра мистецтв Оксфордського університету? (за присвячений Якову I твір «Уявний мученик»)

8. Укажіть афоризм, який став гаслом епохи класицизму? («Я мислю, отже я існую»)

9. Яку назву має віршований трактат Ніколо Буало, в якому зібрано основні правила та норми класицизму? («Поетичне мистецтво»)

10. Укажіть риси класицизму, які зафіксовані в цьому трактаті? (чіткий поділ на високі та низькі жанри, «правило трьох єдностей» та розподіл на «позитивних» та «негативних» героїв для драматичних творів)

11. Чому XVII століття у Франції називають добою театру? (тому що саме в цей час досягла успіху драматургія французького класицизму)

12. Назвіть французьких драматургів XVII століття? (П'єр Корнель, Жан Расін, Жан-Батист Мольєр)

Тест

1. Оберіть вчених, які зробили наукові відкриття у добу Бароко?

А) Леонардо да Вінчі	Б) Коперник
В) Паскаль	Г) Петрарка

2. Виберіть ознаки бароко:

А) контрастність	Б) культурні надбання античності
В) гуманізм	Г) динамізм

Д) складні метафори

3. Який найвідоміший архітектурний ансамбль спроектовано Лоренцо Беніні?
- А) Акрополь
 Б) площа собору Святого Павла у Ватикані
 В) Люксембурзький палац
 Г) церква Джеза
4. Який жанр музики виник у добу Бароко?
- А) оперета
 Б) балет
 В) опера
 Г) драма
5. Оберіть збірки Донна, які є вершиною його філософської лірики?
- А) «La Corona»
 Б) «Книга пісень»
 В) «Священні сонети»
 Г) «До Лаури»
6. Хто сказав: «Я мислю, отже я існую»:
- А) Паскаль
 Б) Декарт
 В) Донн
 Г) Мольєр
7. Який художній напрям існував паралельно з бароко?
- А) сентименталізм
 Б) реалізм
 В) класицизм
 Г) ніякий
8. Яка країна була осередком класицизму?
- А) Франція
 Б) Італія
 В) Німеччина
 Г) Англія
9. Хто є автором віршованого трактату, де є головні правила й норми класицизму як літературного напрямку?
- А) Коперник
 Б) Паскаль
 В) Буало
 Г) Мольєр
10. Оберіть «високі» жанри класицизму як літературного напрямку:
- А) сатира, байка, комедія
 Б) епопея, ода, комедія
 В) трагедія, ода, байка
 Г) епопея, трагедія, ода
11. Чого не повинно бути в образах «позитивних» героїв?
- А) «негативних» рис
 Б) красоти
 В) багатства
 Г) щирості
12. Хто не є драматургом доби класицизму?

А) П'єр Корнель

Б) Жан-Батист Мольєр

В) Жан Расін

Г) Ніколо Буало

Увага! Питання № 1,2,5 мають декілька відповідей

ВІДПОВІДІ: 1 – б,в; 2 – а, г, д; 3 – б; 4 – в; 5 – а,в; 6 – б; 7 – в; 8 – а; 9 – в; 10 – г; 11 – а; 12 – г.

Цифровий диктант

1. 1572 – 1631рр. (життя Джона Донна)
2. 1607 – 1609 (збірка Джона Донна «LaCorona»)
3. 19 поезій (складають збірку «Священні сонети»)
4. XVII – XVIII (доба класицизму)
5. 3 (єдності в п'єсі)
6. 13 січня 1622 р. (день народження Мольєра)
7. 1670 р. (комедія «Міщанин-шляхтич»)
8. XVIIст. («золота доба» європейського театру)
9. 1596 р. (участь Донна у піратській експедиції)
10. 1621 р. (Донн призначений настоятелем собору Св. Павла)
11. 160 (проповідей Донна збережено)
12. 19 років (в цьому віці Мольєра батько улаштував служити при дворі короля Людовіка XIII ст.)

Запропонуйте учням відсканувати QR – код та виконати завдання

У хмаринці слів знайдіть гасло класицизму та автора цього висловлення

Висновки до розділу 3

Контроль та оцінювання навченості учнів з літератури відбувається відповідно до нормативної бази, що забезпечує освітній процес, реалізацію загальної мети базової середньої освіти та основних завдань вивчення зарубіжної літератури в школі.

Відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти програма із зарубіжної літератури для 5–9 класів забезпечує розвиток ключових компетентностей (уміння вчитися, спілкуватися державною, рідною та іноземними мовами, інформаційно-комунікаційної, соціальної, громадянської, загальнокультурної), а також спрямована на формування літературної компетентності. Складниками літературної компетентності є емоційно-ціннісна, літературознавча, загальнокультурна, компаративна компетенції особистості, які мають бути сформовані поступово під час вивчення зарубіжної літератури.

Відповідно до орієнтовних вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти рекомендовано мінімальна й обов'язкова для проведення в кожному семестрі кількість видів контролю. Учитель на власний розсуд може збільшити кількість видів контролю відповідно до рівня підготовленості учнів, особливостей класу тощо. Види контролю із зарубіжної літератури для 8 класу: контрольний класний твір (орієнтовний обсяг письмового твору, складеного учнем: 2 – 2,5 сторінки), виконання інших завдань (тестів, відповідей на запитання), уроки розвитку мовлення, уроки позакласного читання, перевірка зошитів.

Залежно від виду контролю, учитель зарубіжної літератури добирає або створює методично обґрунтовані контрольні-вимірювальні матеріали, які в комплексі дозволяють перевірити рівень розвитку ключових та предметних компетентностей з теми.

У розділі запропоновано приклади контрольних-вимірювальних матеріалів з зарубіжної літератури для 8 класу, які дозволяють здійснити

оцінювання навчальних досягнень учнів у таких модулях: «Священні книги людства», «Середньовіччя», «Відродження», «Бароко та класицизм». Контрольно-вимірювальні матеріали складаються з літературного диктанту, тесту і цифрового диктанту.

1. Модуль «Священні книги людства»: учень (учениця) усвідомлює розмаїття культур різних країн, місце української літератури у світовому історико-літературному процесі; розрізняє поняття «культура» і «література»; розуміє поняття «літературний процес»; називає основні епохи (періоди) літературного процесу в різних країнах; характеризує поняття «літературний напрям», «літературна течія», розрізняє їх (як ціле та часткове); дає визначення понять «рід літератури», «епос», «лірика», «драма», називає їхні характерні ознаки, демонструє прикладами з прочитаних творів.

2. Модуль «Середньовіччя»: учень (учениця): цінує красу природи, сприймає людину як частку навколишнього світу; усвідомлює вплив історичних подій на долю людини, висловлює судження щодо активної громадянської позиції; розуміє вплив позитивного мислення на відновлення душевної рівноваги; знає і пояснює хронологічні межі доби Середньовіччя, основні ознаки й тенденції розвитку середньовічних літератур Заходу і Сходу; називає видатних представників середньовічної літератури Заходу і Сходу, визначає їхній внесок у розвиток світової культури; характеризує історичний і культурний контекст розвитку середньовічних літератур; дає визначення жанрів «героїчний епос» (середньовічний), «рубаї», «сонет», виділяє їхні жанрові ознаки у прочитаних творах; виявляє основні теми й мотиви в ліриці митців; визначає символи та їхній прихований зміст у творах поетів; характеризує образ ліричного героя у текстах, рекомендованих програмою тощо.

3. Модуль «Відродження»: учень (учениця) виявляє повагу до людини, усвідомлює роль кохання і дружби, засуджує розбрат між людьми, розуміє гуманістичні ідеали; цінує людське життя; висловлює думку щодо

необхідності виявлення ініціативи для досягнення мети, критично оцінює засоби досягнення поставленої мети; знає хронологічні межі Відродження, особливості світоглядного перевороту того часу, історичний і культурний контекст, роль античності в розвитку літератури; визначає риси гуманізму в літературних творах доби Відродження; розповідає про ключові віхи життя й творчості митців, розкриває їхній внесок в історію національних літератур і світової культури; дає визначення поняття «сонет», виявляє особливості його структури; розкриває загальнолюдський зміст вічних образів ренесансних творів; виявляє жанрові особливості творів; аналізує ліричні твори (цілісно), драматичні і прозові твори (в окремих частинах і цілісно); називає відомих українських перекладачів творів доби Відродження; виявляє окремі особливості відтворення перекладачем тексту оригіналу засобами української мови (за умови володіння іноземною мовою).

4. Модуль «Бароко та класицизм»: учень (учениця) розрізняє істинні та фальшиві цінності, розуміє необхідність шанобливого ставлення до людини незалежно від її соціального стану; усвідомлює важливість здорового глузду; висловлює критичне судження щодо різних моделей поведінки людини; визначає провідні ознаки бароко як художнього напрямку; розкриває специфіку барокового світосприйняття у прочитаних творах; розповідає про чинники формування класицизму як літературного напрямку (історичні, філософські, естетичні); називає основні ознаки класицизму; дає визначення поняття «комедія», відрізняє від поняття «трагедія» (що вивчалось раніше); дає визначення понять «сатира», «сарказм», знаходить приклади сатири й сарказму та інших видів комічного (гумор, іронія), установлює їхню роль у тексті тощо.

ВИСНОВКИ

Метою магістерської роботи було дослідження особливостей управління методичною роботою в закладі загальної середньої освіти на основі системно-діяльнісного підходу.

За результатами дослідження ми дійшли таких висновків:

1. Сучасна методична робота за своєю сутністю, змістом є науково-методичною, оскільки на основі взаємодії науки та практики забезпечує безперервний професійний розвиток педагогічних і управлінських кадрів, а також створює передумови щодо супроводу освітніх практик та інновацій, Методичну роботу в закладі загальної середньої освіти можна визначити як цілісну науково-педагогічну систему, що регулюється законодавчими актами та спрямована на супровід освітніх практик на науковому підґрунті.

Функції методичної роботи в закладі загальної середньої освіти: 1) планування; 2) організаційна; 3) діагностична; 4) прогностична; 5) моделююча; 6) відновлювальна; 7) корегуюча; 8) пропагандистська; 9) контрольна-інформаційна.

Функції управління методичною роботою в школі спрямовано на: збагачення знань педагогів; розвиток світогляду, ціннісних орієнтирів; розвиток мотивів творчої діяльності; розвиток стійких моральних якостей особистості; розвиток сучасного стилю педагогічного мислення; розвиток педагогічної техніки; розвиток емоційно-вольової саморегуляції.

Напрями методичної роботи в ЗЗСО: поглиблення філософсько-педагогічних знань; вивчення діалектики і принципів розвитку української національної школи; вивчення теорії та досягнень науки з питань викладання предметів, володіння сучасними науковими методами; глибоке вивчення й практична реалізація оновлених програм і підручників, розуміння їх особливостей і виконання з позиції формування національної школи; освоєння методики викладання додаткових предметів; освоєння і практичне застосування теоретичних положень загальної дидактики, методики та

принципів активізації навчальної діяльності учнів і формування у них наукового світогляду, виходячи з вимог етнопедагогіки; систематичне інформування про нові методичні рекомендації, публікації щодо змісту й методики навчально-виховної роботи, глибоке вивчення відповідних державних нормативних документів; упровадження досягнень етнопедагогіки, психології та окремих методик і передового педагогічного досвіду із зверненням особливої уваги на використання в діяльності педагогічних колективів зразків національної культури і традицій.

Професійну консультативну діяльність у галузі освіти здійснюють методисти, педагогічні консультанти, супервізори, коучери, дорадники згідно чинних нормативно-правових документів, функцій та напрямів, визначених консультативною організацією. Головна функція педагогічного дорадництва в сучасних умовах зводиться до надання якісних консультативних послуг відповідно до потреб споживачів, а не інспектування роботи педагогічних працівників та навчальних закладів освіти, як було у попередні роки.

2. Методична діяльність учителя зарубіжної літератури – це насамперед робота над індивідуальною, методичною, педагогічною, психологічною темою (проблемою), яка має впливати з професійного інтересу вчителя, спонукати до пошуку, досліджень, експериментів, глибокого вивчення й апробації.

Керівництво методичною роботою окремого вчителя здійснюється на таких рівнях: 1) всеукраїнський: Міністерство освіти і науки України, Інститут модернізації змісту освіти, Український інститут розвитку освіти, Національна академія наук України, Національна академія педагогічних наук України, Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди, Інститут обдарованої дитини НАПН України, Університет менеджменту освіти НАПН України та його підрозділ Центральний інститут післядипломної освіти, Український відкритий університет післядипломної освіти, Національний центр «Мала академія наук України»; 2) регіональний: обласні інститути післядипломної педагогічної освіти, регіональні відділення Малої академії наук України; 3)

місцевий: міські (районні) управління (департаменти) освіти, міські (районні) науково-методичні центри (кабінети) (відтепер – центри професійного розвитку педагогічних працівників); 4) шкільний: педагогічна рада, науково-методична рада, шкільний методист, шкільне методичне об'єднання; 5) особистий: самоосвіта, самостійна наукова, методична, дослідницька, експериментальна діяльність педагога.

Учитель зарубіжної літератури створює дидактичні матеріали для навчання та контролю знань; бере участь у роботі методичних об'єднань чи творчих груп різного рівня; здійснює науково-педагогічний та організаційний супровід дітей в різних формах конкурентної взаємодії (олімпіада з зарубіжної літератури, мов і літератур національних меншин, турнір юних журналістів, Всеукраїнський конкурс-захист учнівських науково-дослідницьких робіт Малої академії наук України тощо); керує своєю самоосвітою, самостійно обирає теми і напрямки наукової, методичної, дослідницької, експериментальної діяльності.

3. Контроль та оцінювання навченості учнів з літератури регулюється такими нормативно-правовими документами: 1) Закон України «Про повну загальну середню освіту» (стаття 17); 2) Порядок переведення учнів (вихованців) закладу загальної середньої освіти до наступного класу; 3) Орієнтовні вимоги оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти; 4) Інструкція з ведення класного журналу 5-11 (12)-х класів загальноосвітніх навчальних закладів; 5) Інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти.

Відповідно до орієнтовних вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти прописані види контролю із зарубіжної літератури для 8 класу: контрольний класний твір, виконання інших завдань (тестів, відповідей на запитання), уроки розвитку мовлення, уроки позакласного читання, перевірка зошитів.

Учитель зарубіжної літератури відображає прописані види контролю в календарно-тематичному плануванні уроків, складає графік контрольних робіт, який надає заступнику директора з навчальної роботи. Заступник директора складає загальний графік контрольних робіт, регулює навчальне навантаження учнів і контролює виконання. Учитель зарубіжної літератури добирає або створює методично обґрунтовані контрольні-вимірні матеріали, проводить контрольні роботи та за підсумками виводить тематичні, семестрові та річну оцінки, надає звіт керівнику методичного об'єднання вчителів-словесників. Керівник МО звітує заступнику директора про якість роботи методичного об'єднання, заступник директора представляє на педраді загальний аналіз успішності, якості знань і продуктивності роботи по методичних об'єднаннях. Результативність діяльності вчителя знаходить відображення в результатах атестації, може бути винагороджена грамотами, похвальними листами, преміями (або, за неналежне виконання службових обов'язків, доганами).

4. Запропоновані контрольні-вимірні матеріали складаються з літературного диктанту, тесту і цифрового диктанту. Літературний диктант дозволяє перевірити знання термінології, фактичних відомостей і представляє собою 12 запитань з теми, які передбачають відповідь у формі слова / словосполучення, яке є терміном, усталеним визначенням, фактом тощо. Тести: 12 запитань із відповіддю закритого типу (вибір одного варіанту із 4-5, вибір кількох варіантів із списку). Цифровий диктант дозволяє перевірити фактичні знання учнів про письменників, літературні твори, зв'язок з історією. Це контрольне завдання представляє собою 12 цифрових позначень різноманітних фактичних відомостей з теми, пов'язаних з числами і датами. Відповідями є правильні словесні визначення цих відомостей.

Перспективи подальших пошуків вбачаємо в дослідженні особливостей управління діяльністю методичних об'єднань вчителів гуманітарних дисциплін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атанов Г. А. Деятельностный подход в обучении : учебно-метод. Пособие. Донецк: ЕАИ-пресс, 2001. 157 с.
2. Бабенко С. Навчально-методична робота. *Олешківський професійний ліцей*. URL: <http://proflitsey.in.ua/navchalno-metodichna-robota> (Дата звернення: 11.08.2020)
3. Барабашина Л.А. Системно-діяльнісний підхід до навчання екології. *Освіта UA*. URL: https://ru.osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/61277/ (Дата звернення: 29.07.2020).
4. Бачинська Є.М. Вектори змін методичної роботи в закладах загальної середньої освіти в контексті реформування освіти в Україні. *Народна освіта*. №2 (41). 2020. https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5086 URL: (Дата звернення: 29.07.2020)
5. Беликов В. А. Образование. Деятельность. Личность : моногр. Москва : Академия Естествознания, 2010. 180 с.
6. Бондар О. Оцінювання як функція управління. *Освіта UA*. URL: <http://ru.osvita.ua/school/method/1339/> (Дата звернення: 11.08.2020)
7. Волканова В.В. Словник методиста: Методичний посібник. Київ: 2008. 192 с.
8. Волкова Л. Про роботу над єдиною методичною темою. *Освіта UA*. URL: http://ru.osvita.ua/school/lessons_summary/administration/73362/ (Дата звернення: 01.08.2020).
9. Гальперин П. Я. Метод «срезов» и метод теории поэтапного формирования умственных действий. *Вопросы психологии*. 1966. № 4. С. 132–137. URL: <https://psyjournals.ru/authors/a20642.shtml> (Дата звернення: 31.07.2020).
10. Гончарова С. Ж. Методическая деятельность: сущность, проблемы, организация. Новокузнецк : ИПК, 1999. 72 с.

11. Гришко Т.П. Планування роботи методичного об'єднання. Харків: Вид.група «Основа», 2003. 80 с.
12. Доценко С.О. Реалізація системно-діяльнісного підходу на уроках математики. *Збірник наук. праць «Педагогіка та психологія»*. Харьков. 2016. Вип. 55. С. 52-63. URL: <file:///C:/Users/%D0%A4/Downloads/1729-3475-1-SM.pdf> (Дата звернення: 29.07.2020).
13. Дудніченко Н. В. Розвиток творчого стилю діяльності педагога засобами методичної роботи школи : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 / Криворізький держ. педагогічний ун-т. Кривий Ріг, 2003. 20 с.
14. Єрмола А.М. Система науково-методичної роботи інформаційно-методичних центрів з учителями загальноосвітніх навчально-виховних закладів: дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.01 / Харківський держ. педагогічний ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 1998. 255 с.
15. Жерносек І.П. Науково-методична робота в навчальних закладах системи загальної середньої освіти. Монографія. Київ: Інститут педагогіки АПН України, 2000. 124 с.
16. Жерносек І.П. Удосконалення науково-методичної роботи в сучасних загальноосвітніх школах, ліцеях і гімназіях : монографія. Київ, 2001. 204 с.
17. Жерносек І. П. Організація науково-методичної роботи в школі. Харків: Вид. група «Основа», 2006. 128 с.
18. Жерносек І. П., Колібабчук В. З. Організація відділом освіти науково-методичної роботи в регіоні. Київ, 2001. 104 с.
19. Зайцева О., Козлова В. Організаційно-педагогічні умови ефективності управління науково-методичною роботою в закладах загальної середньої освіти. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка Педагогічні науки. Pedagogical Sciences*. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/595870.pdf> (Дата звернення: 21.01.2020)

20. Інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2020/2021 навчальному році. URL:

<https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5f4/cae/d10/5f4caed10f675968632995.pdf> (Дата звернення: 31.07.2020).

21. Кожем'яка О.Л. Роль шкільного методоб'єднання в роботі навчального закладу. Методичні та практичні поради. Харків: Вид.група «Основа», 2008. 158 с.

22. Комаренко Н.Г. Форми організації методичної роботи в гімназії: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Південноукраїнський державний педагогічний ун-т ім. К.Д. Ушинського. Одеса, 1997. 24 с.

23. Концепція Нової української школи/ упорядн. : Гриневич Лілія, Елькін Олександр, Калашнікова Світлана та ін. / заг. ред. Грищенка Михайла; Міністерство освіти і науки України. Київ, 2016. 40 с.

24. Кравченко Г. Ю. Освоєння вчителями початкової школи педагогічних інновацій в умовах внутрішньошкільної науково-методичної роботи : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 / Криворізький держ. Педагогічний ун-т. Кривий ріг, 2003. 22 с.

25. Лебідь О. Управління початковою школою. URL: https://pidru4niki.com/81491/pedagogika/upravlinnya_pochatkovoyu_shkoloyu (Дата звернення: 31.07.2020).

26. Майданюк Л. П. Методична робота в закладі загальної середньої освіти: від форм організації до пріоритетів. *Матеріали наукової конференції професорсько-викладацького складу, наукових працівників і здобувачів наукового ступеня за підсумками науково-дослідної роботи за період 2017-2018 рр. (16-17 травня 2019)*. URL: <http://jpvs.donnu.edu.ua/article/view/7225> (Дата звернення: 21.01.2020)

27. Мартиненко С.М., Хоружа Л.Л. Лекції із загальної педагогіки: Навч. посібн. 5-е видання. Київ: КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2008. 176 с.

28. Методическая работа в школе: организация и управление / под общ. ред. М. М. Поташника. Москва. Дидактика, 1991. 192 с.
29. Методична робота в школі: теоретичні засади; система роботи; досвід / Укл. Григораши В. В. Харків : Основа, 2009. 304 с.
30. Методична служба – школі. *Інформаційно-методичні матеріали на допомогу працівникам освіти*. Вип. 2 / Укладачі: Ю.В. Буган, Г.Г. Свінних, В.І. Уруський. Тернопіль: Астон, 2003. 296 с.
31. Методичне об'єднання вчителів-словесників. *Офіційний сайт Білоцерковської школи № 17*. URL: <https://school17.klasna.com/uk/site/methodic-union2.html>
32. Методичний порадник: організація та зміст освітньої діяльності у 2019/2020 навчальному році: інформаційно-методичний збірник / за заг. ред. Н.М.Бендерець, О. В. Матушевської. Біла Церква: КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів», 2019. URL: https://base.kristti.com.ua/?page_id=7598 (Дата звернення: 21.01.2020)
33. Методичний порадник: організація та зміст освітньої діяльності у 2020/2021 навчальному році : інформаційно-методичний збірник / за заг. ред. Н. М. Бендерець, О. В. Матушевської. Біла Церква : КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів», 2020. URL: https://base.kristti.com.ua/?page_id=8204 (Дата звернення: 21.01.2020)
34. Можливості для вчителів 2020: підвищення кваліфікації. *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/01/kvalifikatsii.pdf> (Дата звернення: 21.01.2020)
35. Методичне об'єднання словесників. Офіційний сайт *Осокорівської загальноосвітньої школи I-III ступенів навчання*. URL: http://www.osokorivka.edukit.kherson.ua/informaciya_pro_zaklad/administraciya_navchaljnogo_zakladu/metodichna_robota/mo_slovesnikiv/ (Дата звернення: 21.01.2020)
36. Навчальна програма із зарубіжної літератури для 5-9-х класів для загальноосвітніх навчальних закладів: наказ МОН від 07.06.2017 № 804. О:

- Міністерство освіти і науки України.* URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas> (Дата звернення: 11.08.2020)
37. Навчальна програма із зарубіжної літератури для 10-11-х класів (Рівень Стандарт) для загальноосвітніх навчальних закладів: наказ МОН від 07.06.2017 № 804. *Міністерство освіти і науки України.* URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv> (Дата звернення: 11.08.2020)
38. Навчальна програма із зарубіжної літератури для 10-11-х класів (Рівень Профільний) для загальноосвітніх навчальних закладів: наказ МОН від 07.06.2017 № 804: *Міністерство освіти і науки України.* URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv> (Дата звернення: 11.08.2020)
39. Навчати і навчатися: як і куди зростати українському вчителю? Результати дослідження сфери підвищення кваліфікації й сертифікації у рамках спільної ініціативи руху EdCamp Ukraine і Міністерства освіти і науки України / О.Елькін, О.Марущенко, О.Масалітіна, І.Міньковська. Харків: Вид-во «Дім Реклами», 2019. 120 с.
40. Нікітіна А. В. Види методичної роботи вчителя-словесника. URL: [http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/2015/N2\(30\)/2.pdf](http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/2015/N2(30)/2.pdf) (Дата звернення: 11.08.2020)
41. Орієнтовне положення про методичні об'єднання вчителів і вихователів. URL: <https://ru.osvita.ua/school/method/1652/> (Дата звернення: 11.08.2020)
42. Остапчук О. Є. Організація науково-методичної роботи в ліцеї : дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.01 / Інститут педагогіки АПН України. Київ, 1998. 250 с.
43. Паспорт спеціальності 13.00.02 – Теорія та методика навчання (зарубіжна література). URL: <http://asp.univ.kiev.ua/doc/Pasport/13.00.00/13.00.02.pdf> (Дата звернення: 29.07.2020)

44. Паспорт спеціальності 13.00.02 – Теорія та методика навчання (російська мова). URL: <http://asp.univ.kiev.ua/doc/Pasport/13.00.00/13.00.02.pdf> (Дата звернення: 29.07.2020)
45. Перелік навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих Міністерством освіти і науки. *Інститут модернізації змісту освіти*. URL: <https://imzo.gov.ua/pidruchniki/pereliki> (Дата звернення: 29.07.2020)
46. План роботи методичного об'єднання вчителів-словесників та вчителів історії ЗОШ I-III ст..№ 2 Обухівської міської ради Київської області на 2016-2017н.р. URL: https://school2obuchiv.ucoz.net/index/plan_roboti_mo/0-80 (Дата звернення: 29.07.2020)
47. Положення про Всеукраїнські учнівські олімпіади, турніри, конкурси з навчальних предметів, конкурси-захисти науково-дослідницьких робіт, олімпіади зі спеціальних дисциплін та конкурси фахової майстерності. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0598-98#Text> (Дата звернення: 29.07.2020)
48. Положення про методичне об'єднання вчителів-предметників // *Науково-методичний центр управління освіти м. Енегордара*. URL: https://nmc.at.ua/load/normativno_pravove_zabezpechennja_metodichnoji_roboti/polozhennja/polozhennja_pro_metodichne_ob39ednannja_vchiteliv_predmetnikov/5-1-0-4 (Дата звернення: 07.08.2020)
49. Положення про методичне об'єднання вчителів-предметників. 2017. URL: <https://ru.osvita.ua/school/method/1616/> (Дата звернення: 07.08.2020)
50. Положення про науково-методичну раду школи. URL: <https://ru.osvita.ua/school/method/1600/> (Дата звернення: 07.08.2020)
51. Положення про очно-заочну школу здібної учнівської молоді «Юний дослідник» Донецького відділення Малої академії наук України URL: http://www.man.dn.ua/images/documents/Polozhennya_OZSH.pdf (Дата звернення: 07.08.2020)

52. Положення про шкільне методичне об'єднання URL: https://docs.google.com/document/preview?hgd=1&id=1MmFpI_nWk51Rc8gTuhqNU9qilMDAxo0a4I8bIIVAykc (Дата звернення: 07.08.2020)
53. Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#n114> (Дата звернення: 07.08.2020)
54. Посадова інструкція методиста. URL: <https://res.in.ua/posadova-instrukciya-metodista-i-zagaleni-polojennya.html> (Дата звернення: 07.08.2020)
55. Про затвердження державного стандарту початкової освіти: Постанова Кабінету міністрів України №87 від 21.02.2018. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti> (Дата звернення: 29.07.2020).
56. Про затвердження Інструкції з ведення класного журналу 5-11(12)-х класів загальноосвітніх навчальних закладів: Наказ Міністерства освіти і науки України від 03.06.2008 № 496. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS7597> (Дата звернення: 11.08.2020)
57. Про затвердження Положення про районний (міський) методичний кабінет (центр): наказ МОН України № 1119 від 08.12.2008. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1239-08#Text> (Дата звернення: 29.07.2020)
58. Про затвердження Примірного положення про методичний кабінет закладу дошкільної освіти *Наказ МОН № 372 від 16.04.2018 року* URL: <http://ru.osvita.ua/legislation/doshkilna-osvita/60597/> (Дата звернення: 29.07.2020)
59. Про затвердження Порядку переведення учнів (вихованців) закладу загальної середньої освіти до наступного класу: Наказ Міністерства освіти і науки України 14.07.2015 № 762 (у редакції від 08.05.2019 № 621). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0924-15#Text> (Дата звернення: 11.08.2020)

60. Про інноваційну діяльність: Закон України № 40-IV (редакція від 05.12.2012). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text> (Дата звернення: 29.07.2020).
61. Про Національну доктрину розвитку освіти у XXI столітті: Указ президента України № 347/3002 від 17.04.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#top> (Дата звернення: 29.07.2020)
62. Про загальну середню освіту: Закон України Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 28, ст.230. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/651-14#Text> (Дата звернення: 11.08.2020)
63. Про затвердження Змін до Положення про Всеукраїнські учнівські олімпіади, турніри, конкурси з навчальних предметів, конкурси-захисти науково-дослідницьких робіт, олімпіади зі спеціальних дисциплін та конкурси фахової майстерності. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0568-12#Text> (Дата звернення: 11.08.2020)
64. Про затвердження орієнтовних вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти Наказ МОН № 1222 від 21.08.13 року (зі змінами, внесеними згідно з наказом МОН № 1009 від 19 серпня 2016 року). *Освіта.ua*. URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/36975/ (Дата звернення: 29.07.2020)
65. Про освіту: Закон України. 2017 (редакція від 24.06.2020). *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (Дата звернення: 29.07.2020)
66. Про підсумки організаційно-методичної роботи у закладі за 2019/2020 навчальний рік. Наказ 03.06.2020 № 120. Комунальний заклад «Дворічнокутянський ліцей» Дергачівської районної ради Харківської області. URL: http://dvorichniy-kut.edu.kh.ua/metodichna_robota/pidsumki_metodichnoi_roboti/ (Дата звернення: 29.07.2020)

67. Про повну загальну середню освіту: Закон України (редакція від 01.08.2020) № 463- IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (Дата звернення: 11.08.2020)
68. Про позашкільну освіту: Закон України № 1841-III (редакція від 18.03.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text> (Дата звернення: 29.07.2020)
69. Про проведення всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2021». Наказ МОН від 09.06.2020 № 777 <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-provedennya-vseukrayinskogo-konkursu-uchitel-roku-2021> (Дата звернення: 29.07.2020)
70. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : Розпорядження Кабінету міністрів України № 988-р від 14.12.16. *Освіта ua*. URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/54258/ (Дата звернення: 29.07.2020)
71. Про умови та порядок проведення всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2021». Лист МОН від 18.08.2020 № 1/9-449. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-umovi-ta-poryadok-provedennya-vseukrayinskogo-konkursu-uchitel-roku-2021> (Дата звернення: 29.07.2020)
72. Про центри професійного розвитку педагогічних працівників. Лист МОН України №1/9-466 від 21.08.2020. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-centri-profesijnogo-rozvitku-pedagogichnih-pracivnikiv> (Дата звернення: 29.07.2020)
73. Радченко А.Є. Професійна компетентність учителя. Харків: Вид.група «Основа», 2006. 128 с.
74. Ралко С. Організація методичної роботи на проєктних засадах. *Освіта UA*. URL: http://ru.osvita.ua/school/lessons_summary/administration/71363/ (Дата звернення: 11.08.2020)
75. Саюк В. І. Теоретичні основи методичної роботи та педагогічного дорадництва : методичні рекомендації. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. 48 с.

76. Семенов О. Педагогічна майстерність учителя-словесника в дослідницьких рефлексіях Ніли Волошиної. *Українська література*. 2013. № 9. С. 2-4.
77. Сидоренко В. Науково-методична діяльність як продуктивна форма розвитку педагогічної майстерності вчителя української мови і літератури <http://lib.iitta.gov.ua/106533/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F.%D0%A8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B0.%D0%A1%D0%B8%D0%B4%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf> (Дата звернення: 11.08.2020)
78. Сидоренко В. Науково-методичний сервіс для розвитку професіоналізму і педагогічної майстерності словесника-україніста <https://core.ac.uk/download/pdf/32310283.pdf> (Дата звернення: 11.08.2020)
79. Сидоренко Л., Філончик І. Положення про предметну методичну комісію. *Освіта UA*. URL: http://ru.osvita.ua/school/lessons_summary/administration/37353/ (Дата звернення: 01.08.2020).
80. Складові, структура та форми методичної роботи в закладі загальної середньої освіти. *Освітній проєкт «На урок»*. URL: <https://naurok.com.ua/skladovi-struktura-ta-formi-metodichno-roboti-v-zakladi-zagalno-seredno-osviti-136321.html> (Дата звернення: 11.08.2020)
81. Смагін І. Нормативний та педагогічний зміст поняття «науково-методична робота» в системі загальної середньої освіти. *Вісник Житомирського державного університету*. Вип. 66. *Пед. науки*. С. 52-55. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/9278/1/11s.pdf> (Дата звернення: 21.01.2020)
82. Старченко К. М., Пуцов В. І., Галузинський Б. В. Технологія діяльності завідуючого районним (міським) методичним кабінетом. Київ: Ранок. 2001. 218 с.
83. Стасюк С. Пам'ятка про підвищення кваліфікації педагогічних працівників. *Освіта ua*. URL:

http://ru.osvita.ua/school/lessons_summary/administration/75312/

(Дата

звернення: 11.08.2020)

84. Типове положення про методичний кабінет навчального закладу. Наказ Міністерства освіти і науки України від 09.11.2010 № 1070. URL:

<http://ru.osvita.ua/legislation/doshkilna-osvita/10413/>

(Дата звернення:

11.08.2020)

85. Управління навчальним закладом: Навчально-методичний посібник: У 2-х ч. / О.І.Мармаза, О.М.Касьянова, В.В.Григораши та ін. Харків: Веста; Видавництво «Ранок», 2003. Ч. 1. 160 с.

86. Фіцула М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. Київ: Видавничий центр «Академія», 2000. 544 с.

87. Фокин Ю. Г. Теория и технология обучения: деятельностный подход : учебное пособие для студентов. Москва: Изд. центр «Академия», 2008, 3-е изд. 240 с.

88. Шувалова О. Визначення поняття «Методична робота в закладі загальної середньої освіти». *Зб. мат-лів II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Нова українська школа: початок реформ»* (27 березня 2020 р.). / за заг. ред. Задорожної-Княгницької Л.В. Маріуполь: МДУ, 2020. С. 99-101.

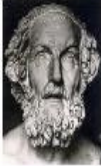

89. Шувалова О. Морально-етичні цінності в оповіданні Р. Баха «Чайка на і'мя Джонатан Лівінгстон». *Зарубіжна література в школах України*. №4. 2020. С. 56-58.

90. Щодо методичних рекомендацій про викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2020/2021 навчальному році: Лист МОН № 1/9-430 від 11.08.2020. *Освіта UA*. URL: https://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/75640/ (Дата звернення: 11.08.2020)

ДОДАТКИ

Додаток А

Пантбук «Давньогрецький театр»

Хто такий?	Клас Хто виконує	Хто це?
Головні герої трагедії	Намалюй асоціації та символи твору	Основні жанри
Історичні та міфічні умови головного твору	Зроби обкладинку до книги	
Назви драматургів Давньої Греції та Риму, чим вони прославилися		Обери з хмаринки необхідні слова - асоціації

Пантбук «Маленький принц»

Назва твору, рік написання, жанр	Клас Хто виконує	Автор твору
Головні герої	Намалюй мапу мандрівки головного героя	Відомі твори автора
Запиши висловлювання правильно. Хто та кому це казав? назавжди відповідальність Тина себе приручив за тихого береш		Зроби обкладинку до книги
Розташуй малюнки у хронологічній послідовності та запиши їхні номери, опиши ситуацію		Обери з хмаринки героїв твору